

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

CARL MARCUS TUSCHER

W. S. Archer

HOFMALER OG HOFBYGMESTER
CARL MARCUS TUSCHER
*UDARBEJDET OG UDGIVET MED
UNDERSTØTTELSE AF CARLS-
BERGFONDET VED **MARTIN DUE***

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KJØBENHAVN OG KRISTIANIA

*TRYKT I 375 EKSEMPLARER,
HVORAF 300 EKSEMPLARER BRINGES I HANDELEN.*

HERAF ER DETTE

NR.

C. M. TUSCHERS

DATTERSØNS SØNNEDATTER, MIN KÆRE HUSTRU

TILEGNET

I et tysk Haandskrift fra Begyndelsen af det 19de Aarhundrede, der hidrører fra en Mand, som havde samlet Materiale til en Levnedsskildring af Tuscher uden dog at faa en saadan udarbejdet, hedder det:

„Det er mærkeligt nok, at mange virkelig store og udmærkede Mænd enten slet ingen Optegnelser har efterladt sig eller kun faa spredte og mangelfulde Efterretninger, som det tilmed koster megen Ulejlighed at finde. Et Eksempel herpaa er den nürnbergske Kunstner MARCUS TUSCHER. Han var en særlig udmærket Kunstner, som i sin Levetid havde et betydeligt Navn — men der findes endnu ikke nogen virkelig Levnedsskildring af ham. Det har han ganske vist tilfælles med mange andre fortjente Mænd, men det er saa meget mere paafaldende som Tuscher er Nürnberger — thi Nürnberg er særlig rig paa historiske Optegnelser af enhver Art — og tilmed

en af de største Nürnberg-Kunstnere, og saa meget mere skulde man altsaa vente, at der med særlig Omhu var bleven indsamlet Efterretninger om ham. Dette er imidlertid ikke sket . . .“

Denne Udtalelse har delvis Gyldighed endnu. Efterretningerne om Tuschers Liv og Virksomhed maa hentes fra mange forskellige Kilder, hvad der tager lang Tid, og de indsamlede Oplysninger maa behandles med Kritik. Paa mange Spørgsmaal faar man intet Svar, hvor omhyggeligt man end søger.

Om Tuschers Barndom og Ungdom faar vi de paa-lideligste Oplysninger af Johan Justin Preisler, ældste Søn af J. D. Preisler i Nürnberg, hos hvem Tuscher var i Lære fra 1718 til 1728. Joh. Justin var født 1698 og altsaa syv Aar ældre end Tuscher, og da han opholdt sig i Hjemmet til sit 26de Aar — han rejste til Italien 1724 — har han i seks Aar haft Tuscher til Husfælle, og hans Meddelelser om Tuschers Barndom og Læreaar maa derfor anses for paalidelige. De er dersvære meget kortfattede.

Mange andre Forfattere, tyske, italienske, franske, engelske og danske, omtaler Tuscher og hans Virk-

somhed, men ingen af dem giver et blot nogenlunde korrekt Billede af denne alsidig begavede Kunstner. Den bedste Monografi over Tuschler, der hidtil har foreligget, er Prof. F. F. LEITSCHUHS „Die Familie Preisler und Markus Tuschler“ i „Beiträge zur Kunstgeschichte, Neue Folge III, Leipzig 1886“. Det sidste Afsnit af Tuscher's Liv, Opholdet her i København fra 1743 til hans Død 1751, er dog altfor summarisk behandlet, og det er denne Mangel, som nærværende Arbejde søger at afhjælpe.

TUSCHERS BARNDOM OG LÆREAAR

CARL MARCUS TUSCHER fødtes i Nürnberg i Aaret 1705. Hans Fødselsdag findes ikke angivet, men han blev døbt i St. Sebaldus Kirke den 1. Juni 1705. Hans Fader hed Ferdinand Tuscher og var Possementmagersvend, hans Moder hed Ursula Negin. Skønt hans Forældre ikke var gifte, anerkendte hans Fader ham dog som sit Barn og gav ham sit Navn. Da Moderen skal have været en daarlig Person, blev den lille Dreng i sit fjerde eller femte Aar anbragt i et Børnehjem, det saakaldte „Findelhaus“. Dette Børnehjem eksisterer ikke mere, men der findes endnu i den gamle Del af Nürnberg en lille Gade, der hedder „Findelgasse“ til Erindring om dette Hittebørnshospital.

Den lille Carl Marcus har sandsynligvis tilbragt en ret glædeløs Barndom i dette Børnehjem, men efterhaanden som han voksede til, siges han at have

vist en uimodstaaelig Lyst til at tegne alt, hvad han saa og da navnlig sine Legekammerater, med Blyant, Kridt eller Kul paa Papir, Plankeværker og Mure. Og disse første barnlige Forsøg røbede et saa afgjort Tegnentalent, at Børnehjemmets Kurator Friherre CARL BENEDICT VON GEUDER til Heroldsberg fattede Interesse for Drengen og sørgede for hans Uddannelse.

I Aaret 1718, da Carl Marcus var 13 Aar gammel, blev han sat i Lære hos Maleren JOHAN DANIEL PREISLER, som var Leder af en anset Kunstscole i Nürnberg. Det var Baron Geuder, som betalte de fornødne Lærepenge — 50 Rthlr. samt 24 Gylden i Ducør — der var en Betingelse for, at Lærlingen kunde blive optaget i Læremesterens Hus.

I Følge en anden Beretning begyndte Tuscher allerede i 1717 at tegne hos Preisler, som fik 6 Gylden aarlig for denne Undervisning, men kom først 1722 som Lærling i Huset hos Preisler, hvor han forblev i tre Aar, og der blev betalt 25 Gylden aarlig i Lærepenge. Leitschuh holder sig til den første Beretning, som sikkert er den rigtigste.

J. D. Preisler var en dygtig Kunstner, som navnlig malede Portrætter og bibelske Motiver. Han var en samvittighedsfuld Lærer og gav sine Elever en grundig og alsidig Uddannelse, og da Læretiden var rigelig tilmaalt — for Tuschers Vedkommende ti Aar — kunde en flittig og velbegavet Elev tilegne sig et virkelig solidt Grundlag, paa hvilket der efter endt Læretid kunde bygges videre. Og Tuscher var baade begavet og flittig, ja han gik i den Grad op i sit Arbejde, at han samlede alle sine Tanker og al sin Energi om dette ene Maal: at blive saa dygtig som mulig.

Han var i sin Læretid indesluttet og tavs, og efter en Udtalelse af Joh. Justin Preisler skal han i alle sine Læreaar ikke have talt saa meget som der kan staa paa et Kvartark Papir. Han brugte sin Tid saa vel, at han ikke alene tilegnede sig de Kundskaber og Færdigheder, der var nødvendige for en Kunstner, men søgte tillige at uddanne sig paa alle Omraader og lagde sig særlig efter fremmede Sprog. Foruden sit Modersmaal talte og skrev han Italiensk, Fransk og Engelsk og var ligeledes godt hjemme i Latin og Græsk og han kunde læse Hebraisk, Arabisk, Spansk,

Hollandsk og Dansk. Man faar i det hele taget det Indtryk, at den unge Tuscher med ualmindelig Flid og Udholdenhed har søgt at gøre sin Uddannelse

Tegning fra 1728.

saa fuldkommen og alsidig som Omstændighederne tillod det. Og Kunstskolen i Nürnberg stod under J. D. Preislers Ledelse fuldt ud paa Højde med Tiden, og de unge Kunstnere, som udgik fra denne, var i Stand til at gøre sig gældende overalt. I den kgl. Kobber-

stiksamling i København findes der 21 Haandtegninger af Tuscher, og blandt disse hidrører en enkelt fra 1722 — Janus bifrons, Kopi efter et Kobberstik — og flere fra 1728 og 29, hvoriblandt Uglen. De er omhyggeligt udførte, men — som rimeligt er — paa-virkede af Skolen, saa det personlige Præg er ikke særlig stærkt fremtrædende.

Janus bifrons. 1722.

Da Læretiden nu var endt, vilde Tuscher naturligvis ligesom alle unge Kunstnere gerne til Italien, hvor der var saa meget at se og lære. Men hvorledes skulde han, der jo var ganske ubemidlet, faa dette Ønske opfyldt? Det var hans gamle Velgører Baron GEUDER, som atter her rakte ham en hjælpende Haand, idet han ved sin Anbefaling formaaede Byen Nürnbergs Raad til at forstrække Tuscher med 200 Gylden. Til denne Rejseunderstøttelse var der dog knyttet den Betingelse, at Tuscher ved sin Tilbagekomst skulde stille sine kunstneriske Evner i Byen Nürnbergs Tjeneste eller ogsaa tilbagebetale de 200 Gylden. Hvorledes han indfrieede denne Forpligtelse vil blive nærmere omtalt ved hans Bortrejse fra Italien.

Angaaende Tuschers Ophold i Italien foreligger der kun spredte Oplysninger, men man kan dog af disse danne sig et nogenlunde korrekt Billede af hans Liv og Virksomhed i dette Kunstens forjættede Land. Blandt de Kilder, der giver paalidelige Efterretninger om Tuschers Færden i Italien, maa først og fremmest nævnes de Breve, han skrev til sin

Marcus Meyrs Portræt af Tuscher.

gamle Lærer. Af dem er der opbevaret tre, der er skrevne paa Italiensk og indeholder flere interessante Oplysninger. Endvidere findes der en Række Haandtegninger, som opbevares i Kunstakademiets Bibliotek i København.

Joh. Justin Preisler, som 1724 rejste fra Nürnberg til Venedig, ankom 1727 til Rom, hvor han traadte i den bekendte Oldtidsforsker og Samler Baron PHILIP V. STOSCH's Tjeneste. Og da Tuscher det følgende Aar kom til Rom, henvendte han sig som naturligt var til Preisler og fik ved dennes anbefaling ligeledes Arbejde hos Baron Stosch. Denne lod nemlig sine store Samlinger af antike Gemmer og Medailler tegne af unge Kunstnere, og han satte megen Pris baade paa Preisler og Tuscher, fordi de begge leverede smukke og korrekte Tegninger. I „Mythologisk Haandbog“, udgivet af Christian Winther paa P. G. Philipsens Forlag 1850, findes flere af disse fine og yndefulde Gengivelser af gamle græske Gemmer fra Baron Stosch' Daktyliotek, saaledes Parcerne, Gudinden Cybele og Heltene, som holder Raadslagning under den første thebanske Krig.

Disse omhyggeligt udførte Tegninger bidrog meget til at skabe Tuscher et anset Navn som Kunstner. Men Arbejdet hos Stosch blev ikke saa godt betalt,

at Tuscher kunde leve deraf, og han maatte derfor se sig om efter anden Fortjeneste. Gennem Stosch blev han imidlertid kendt med mange indflydelsesrige Mænd, saa det har sikkert ikke faldet ham vanskeligt at skaffe sig nogen

Allegorisk Tegning fra 1729.

Ekstraindtægt. Hans Fornødenheder var ikke store, og han var vant til at klare sig med lidt. Han forstod at begrænse sine Udgifter til det absolut nødvendige, og kun naar det gjaldt Anskaffelsen af Bøger og Bil-

ledværker, sparede han ikke. Skønt hans Indtægter maa antages at have været ret beskedne, lykkedes det ham dog at samle sig en virkelig værdifuld Bogskat, der indeholdt de fleste Hovedværker, som fandtes paa den Tid omhandlende Kunstens forskellige Fag, Historie, Kunsthistorie, Rejsebeskrivelser, græske og latinske Klassikere o. s. v., saa man kan med fuld Føje sige, at Tuscher har i høj Grad været litterært interesseret. Alle hans Biografer betegner ham ogsaa som en kundskabsrig, for ikke at sige lærd Mand.

Det første Brev, eller rettere det ældste af de bevarede Breve, som Tuscher skrev fra Rom til sin gamle Lærer, er dateret den 25. December 1728. Det indeholder en Mængde høflige Talemaader i Dattidens svulstige Stil tillige med en Meddelelse om, at han befinder sig vel, men har det knapt med Penge. Han omtaler Baron Stosch som en Ven af Kunst og Kunstnere, særlig af dem, der vil aftegne hans antike Gemmer; men han tilføjer, at Stosch er en daarlig Betaler, og at det derfor ikke er saa underligt, at Johan Justin Preisler beklager sig i sine Breve

og intet højere Ønske har end snarest muligt at kunne vende hjem til sin Familie i Nürnberg.

I det andet Brev, dateret Rom 1. April 1730, omtaler Tuscher nogle Tegninger, som han har sendt til Nürnberg; blandt disse var der nogle Arkitekturtegninger, som ondskabsfulde Mennesker havde frakendt Originalitet, hvad han kunde tage sig let. Endvidere meddeler han, at Konklavet er samlet for at vælge en ny Pave. I en Efterskrift sender han Hilsen til Fru Preisler, til Sønnen Georg Martin Preisler, til Svigersønnen Maleren Phil. Wilh. Oeding og til Maleren J. M. Schuster, der 1738 døde som Direktør for Akademiet i Nürnberg.

Det sidste Brev, der er bevaret fra Tuscher til hans gamle Lærer, er dateret Rom den 29. Juli 1730. Det giver en Beskrivelse af Pavevalget og de dermed følgende store Festligheder med Illumination, Fyrværkeri og prægtige Optog. Derefter fortæller Tuscher, at han havde nydt den Ære at male et stort Billede af et Fyrværkeri, som den franske Kardinal POLIGNAC havde ladet afbrænde paa Piazza Navona i Rom. Tuscher beklager sig over at have arbejdet i

tre Maaneder paa dette Billede, der maalte en halv Meter i Højden og godt en Meter i Bredden, og ovenikøbet at have bekostet en forgyldt Ramme til det; men da Maleriet var bleven afleveret, kunde Kardinalen ikke betale, hvorved Tuscher kom i Forlegenhed. Denne Kardinal Polignac var Frankrigs Gesandt ved Pavehoffet og ligesom Baron Stosch en stor Samler af Kunstgenstande. Han havde under sit Ophold i Rom paadraget sig en stor Gæld, og da han 1731 blev hjemkaldt, viste det sig umuligt for ham at rejse. Først efter at Kongen af Frankrig havde stillet 150,000 Francs til Polignacs Raadighed, kunde han tiltræde Hjemrejsen. Hvorvidt Tuscher blev holdt skadesløs, vides ikke; det er næppe sandsynligt, thi i Aaret 1731 forlod han Rom for at tage Ophold i Florens, men han havde i hvert Fald haft den Ære at arbejde for en Kardinal.

I det samme Brev meddeler han endvidere, at hans gamle Velynder Baron Geuder til Heroldsberg havde sendt ham en Anvisning paa 100 Gylden. Det var altid en Hjælp, og han maatte saa se at klare sig som han bedst kunde. Foruden de her nævnte

tre Breve fra Tuscher til J. D. Preisler, der opbevares i det kgl. Bibliotek i Bamberg og som er aftrykte i Leitschuhs førnævnte Værk „Die Familie Preisler und Markus Tuscher“, fandtes der et fjerde Brev fra Tuscher til Preisler, dateret Rom 28. Maj 1729, hvori han giver en rørende Skildring af sin Fattigdom. Dette Brev var i sin Tid i Direktør Reindels Eje, Nürnberg. Afskrifter af disse fire Breve tilligemed flere andre skriftlige Oplysninger om Tuscher solgtes paa Baron Haller von Hallersteins Auktion i Nürnberg 1841 og findes nu i det kgl. Bibliotek i København.

I Aaret 1730 saa Baron Stosch, som var bleven indviklet i nogle politiske Intriger, sig nødsaget til pludselig at forlade Rom og at flygte til Florens. Ved denne Tid havde Johan Justin Preisler besluttet at ville rejse hjem til Nürnberg, hvor han kunde være sin gamle Fader til stor Hjælp, og det var da Mening, at Tuscher skulde følge med. I Brev af 29. Maj 1731 beder Baron Stosch i Florens J. J. Preisler i Rom om at meddele ham, hvornaar han rejser, og om at besøge sig paa Hjemvejen, og end-

St. Laurentius Kirken i Rom.

videre sender han Hilsen til M. Tuscher. I Sommeren 1731 følges saa Preisler og Tuscher ad fra Rom til Florens. Da de ankom hertil, havde Tuscher imidlertid betænkt sig. Han befandt sig saa vel i Italien, at han ikke kunde bekvemme sig til at rejse

tilbage til Nürnberg, men besluttede sig til at tage Ophold hos Baron Stosch, og Preisler rejste da hjem alene. Han kom til Nürnberg den 30. August 1731. Mellem Preisler og Tuscher opstod der herover et Uvenskab, der varede i flere Aar. Marcus Tuscher var den, som gjorde det første Skridt til en Forsoning, idet han i Brev af 17. September 1734 gjorde Preisler en Undskyldning for i sin Tid ikke at have vist ham fuld Fortrolighed, men undladt at meddele ham sin Beslutning om at ville blive i Italien. Brevet, der er skrevet paa Fransk, slutter med Forsikringen om, at det aldrig har været hans Hensigt at ville fornærme ham. Preisler modtog den fremrakte Haand og besvarede Tuschers Brev den 15. Oktober, og denne Brevveksling fortsattes, saalænge Tuscher levede. Det sidste Brev fra Tuscher til J. J. Preisler er skrevet paa Italiensk og dateret København 13. Maj 1748.

Det er saare forklarligt, at Tuscher foretrak at blive i Florens fremfor at rejse tilbage til Nürnberg. I de tre Aar, han havde levet i Rom, havde hans Evner udfoldet sig, og han havde modtaget en saa stor Sum

af Skønhedsindtryk, at han følte med sig selv, at han var vokset og bleven modnere. Nu kunde han have Kunstnerens fulde Udbytte af et længere Ophold i

Florens, hvis rige Samlinger af Kunstskatte han tilmed kunde studere under Baron Stosch's kyndige Vejledning. Hertil kom endvidere, at fra Florens var der ikke langt til Cortona, Hovedstaden i det gamle Etrurien, og netop paa den Tid var der en vaagnende Interesse

for etrusk Kunst og Kultur, som ogsaa deltes af Tuscher. Han var saaledes Medlem af det i 1726 oprettede Etruskiske Akademi.

Under sit Ophold hos Baron Stosch i Florens var Tuscher, saavidt det kan skønnes, saaledes stillet, at han nogenlunde frit kunde disponere over sin Tid.

Ligesom i Rom arbejdede han baade som Tegner, Maler og Arkitekt. Tre Tegninger fra 1729 viser, at han syslede med Opførelsen af et Palads, og fra 1730 findes fire Tegninger til St.

Laurentius Kirken i Rom.

Det er muligvis disse Tegninger til St. Laurentius Kirken i Rom, der har indbragt Tuscher en Udmærkelse fra Vatikanets Side.

I Aaret 1733 modtog Tuscher nemlig et paveligt Ridderkors med tilhørende Diplom paa Latin, udstedt

i Følge Pave Clemens den 12tes Fuldmagt af Kardinal de Aquaviva og dateret 26. August 1733. Diplomet bestaar af seks Pergamentblade, indbundet i rødt Skind og prydet med Kardinalens Vaaben malet i Vandfarve. Dette Diplom blev solgt ved Auktionen over Biskop Münters Bibliotek 1831.

Samtidig udførte han Tegninger af Gemmer og Medailler for Baron Stosch ligesom han ogsaa malede

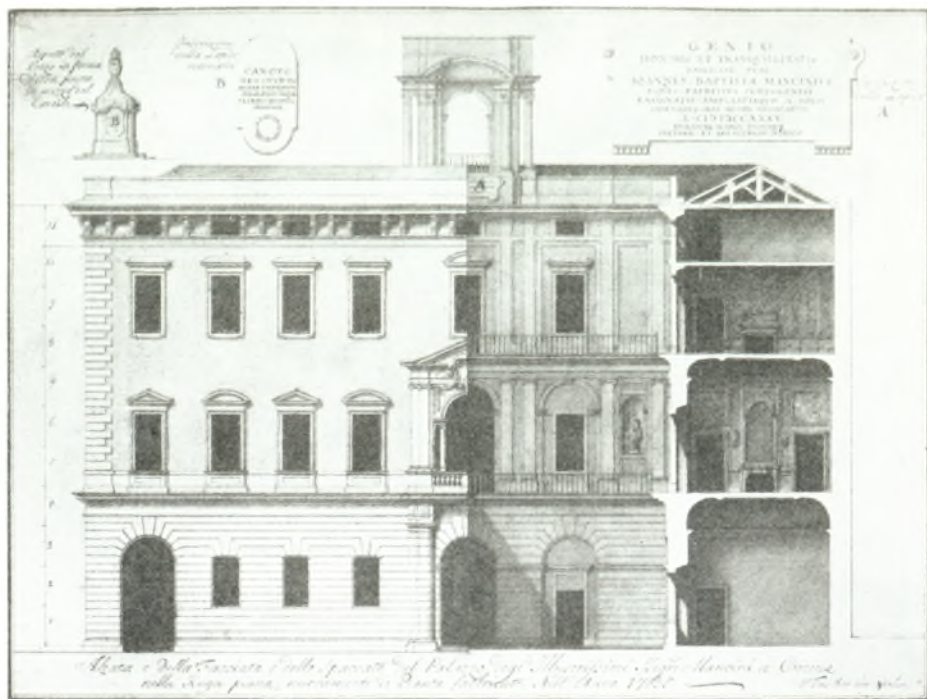

Therese Mayer.

Portrætter. Bl. a. findes der et Udkast til et Portræt af „La Signora Margheritha Neri à Firenze 1732“.

I Aaret 1734 fulgte Tuscher med Baron Stosch til Livorno, hvorfra han først i 1738 synes at være vendt tilbage til Florens. Under Opholdet i Livorno har Tuscher malet et Portræt af en lille engelsk Pige, hvortil Udkastet findes i Kunstakademiets Bibliotek, signeret „Miss Therese Mayer, at Leghorne 1734“, og et Portræt af en Frøken Geuder, signeret Livorno 1737; det sidste Maleri er i Baronesse v. Geuders Eje, Heroldsberg ved Nürnberg. Samtidig optraadte Tuscher tillige som Arkitekt og byggede saaledes en stor Villa i Cortona (i Udkastet betegnet som Palazzo degl Illustrissimi Mancini à Cortona 1735) og i 1736 en Villa for Georg Jackson i Livorno. Herfra har Tuscher foretaget forskellige Rejser, bl. a. til Neapel, hvor han var saa heldig at overvære Vesuvus Udbrud den 12. Maj 1737, hvilket Natursyn han gengav i et Maleri og senere i en Radering. Maleriet førte han med sig til Florens, hvor han forærede det til „Det Colombariske Selskab“, da han var bleven optagen til Medlem.¹⁾

¹⁾ Thiele, Kunst Akad. pag. 53.

Mancinis Palads.

Tuscher var, som allerede nævnt, tillige Medlem af „Det Etruskiske Akademi“ i Cortona, et litterært Selskab, der var stiftet 1726 af Abate Onofrio Bal-

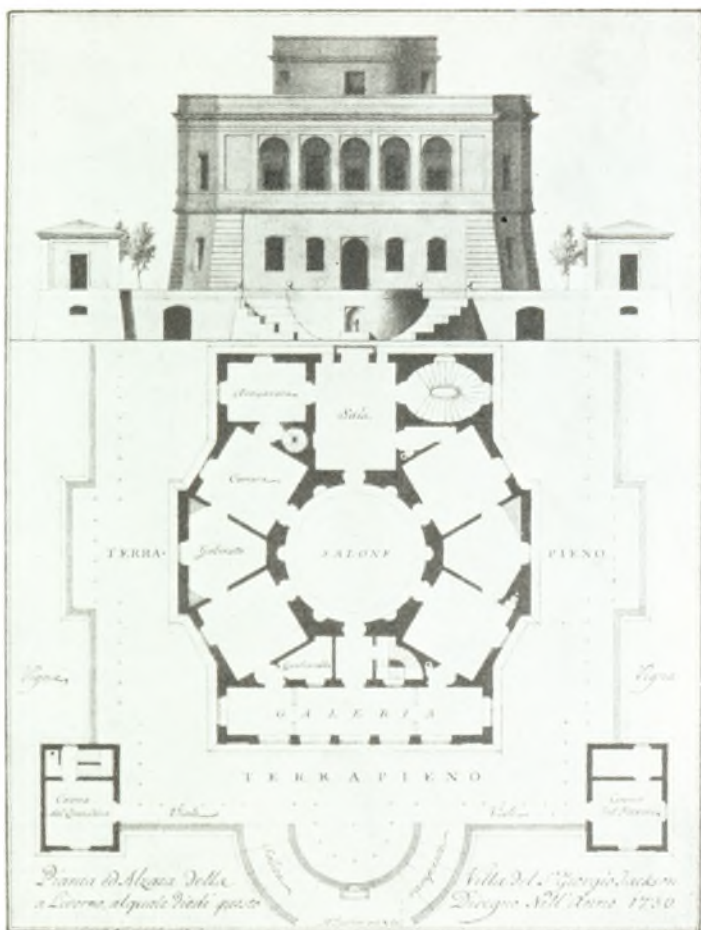

La Signora Maddalena Baldelli a Cortona 1738

delli. Paa Tegninger og Raderinger betegner Tuscher sig flere Gange som „M. Tuscher de L'Academie Etrusque“. I 1735, det Aar da Tuscher byggede Mancinis Palads i Cortona, var Cardinal ALBANI dette Akademis Præsident. Blandt

Tegningerne i Kunstakademiets Bibliotek findes der et Udkast til et Portræt af „La Signora Maddalena Baldelli, à Cortona 1738“, muligvis en Slægtning af det Etruskiske Akademis Stifter.

Sammenholder vi disse forskellige spredte Oplysninger, træder Tuschers Billede efterhaanden saa klart og tydeligt frem, at vi kan se, at han i Italien

Jacksons Villa.

har vundet sig en anset Stilling baade som Kunstner og som Menneske. Baron Stosch havde Omgang med mange Kunstnere og Lærde, og i dette Selskab

Kristus og den samaritanske Kvinde. Ungdomsarbejde.

har Tuscher haft rig Lejlighed til at høste Belæring og skaffe sig Indsigt paa mange Omraader. Det var ogsaa hos Baron Stosch, han gjorde Bekendtskab med den unge danske Søofficer FR. L. NORDEN, som vandt et Navn ved sin Rejse til Ægypten. Vi ville senere faa at se, at dette Bekendtskab fik afgørende

Betydning for Tuscher. Norden var som ung Løjtnant bleven udsendt paa en Studierejse med det

særlige Formaal at studere Rofartøjer. I Aaret 1734 kom han til Livorno, og herfra hjemsendte han Modeller af de Baadtyper, der var almindelige i Mittel-

havet. Under sit næsten treaarige Ophold i Italien søgte Norden tillige at udvide sit Kendskab til Old-

Udkast til et Billede af Evangelisten Markus.

tidens Kunst og Historie, og det var da ganske naturligt, at han ogsaa henvendte sig til Baron Stosch, der var anerkendt som en Autoritet paa Oldtidsforskningens Omraade. Han søgte i det hele taget Omgang med de betydeligste Mænd paa Videnskabens og Kun-

stens Omraader, og han blev optaget som Medlem af Akademiet i Florens. Her modtog han i 1737 Kong Christian den 6.s Befaling til at tiltræde den plan-

lagte Rejse til Ægypten, og han begav sig straks til Livorno, hvor han indskibede sig til Alexandria. Denne Rejse, som Kong Christian betalte med 2200

Piaster eller 2324 Rd. d. C.,

tilendebragtes paa et Aar, og i

1738 kom Nordentilbage til Li-

vorno, hvorfra han over Land

rejste hjem til København og

forelagde Kongen Udbyttet af

Rejsen. Kongen var saa til-

freds hermed,

og da navnlig med de mange smukke Tegninger fra Ægypten, at han forfremmede Norden til Kaptajn-løjtnant og efter kort Tids Forløb til Kaptajn i Flaaden. Med Baron Stosch vedblev Norden at staa i

Kaptajn del Monti.

livlig Brevveksling, og enkelte af disse Breve foreligger trykte. Tuscher ses ikke at have taget Del i Forhandlingerne mellem Stosch og Norden, men han har ganske sikkert overværet mange af dem og fulgt dem med den største Interesse.

Fra disse Aar foreligger der forskellige Arbejder fra Tuschers Haand. I følge Mariettes „*Traité de Pierres gravées*“ 1750 har Tuscher 1733 skaaret sit eget Portræt i Sten tilligemed sit Fornavn Marcus paa Græsk, og L. Natter, som kraftig protesterer imod, at Tuscher bliver henregnet til Stenskærerne, indrømmer dog i sin „*Traité de la méthode antique de graver en pierres fines*“, at Tuscher vel har skaaret sit Portræt, men det var i et blødt Stof, og ligeledes et Minerva Hoved i en blød Stenart. Da Spørgsmaalet om, hvorvidt Tuscher kunde henregnes til Ædelstenskærerne eller ej, ikke kan tillægges nogen videre Betydning, skal vi ikke her komme nærmere ind paa den Strid, som nogle kunsthistoriske Forfattere udfægtede angaaende denne Sag. En Kunst, der væsentlig beror paa teknisk Færdighed, kan ikke antages at have haft stor Tillokkelse for Tuscher ud-

over den hos en søgende Kunstner naturlige Lyst til at forsøge at give sine Tanker kunstnerisk Form i forskelligt Materiale. I Tuschers Alsidighed har man jo netop Beviset for, at han i høj Grad har været besjælet af denne Lyst til at tvinge ethvert Materiale, selv det genstridigste, ind under Kunstnerens Skaberevne og faa det til at føje sig efter Skønhedens Love. Og at dette lykkedes ham skyldtes hans medfødte Skønhedssans og ukuelige Energi. Dette ses tydeligst af hans Tegninger, der altid har været stærkt beundrede, hvad enten de var udførte med Kul eller Kridt, Blyant eller Pen. Mariette meddeler saaledes i sit anførte Værk, at Tuscher havde malet et Prospekt af Byen Florens paa en Vifte til Dronningen af Ungarn, hvilket Arbejde var udført med en forbavsende Nøjagtighed.

I Livorno tegnede Tuscher 1737 et Portræt af Miniaturmaler J. D. Meyer fra Nürnberg, hvilket denne selv har stukket i Kobber. Af Raderinger udførte Tuscher en Mængde allegoriske Billeder i Tidens Smag bl. a. et Bryllupsvers, prydet med et Billede forestillende „Det Monument, som Icarus

satte sin Datter Penelope“, signeret „M. Tuscher inv. pinx. et sculps. Liburni 1737“. Endvidere „Epitalamino per le nozze de Signori A. Lefroy ed Elis Langlois — in Livorno 1738 da M. Tuscher“.

Samtidig arbejdede Tuscher ogsaa som Arkitekt. I. C. Spengler nævner i „Nyt Dansk Magazin“ 14. Bd., at Tuscher paa Opfordring af Churfyrstinden af Pfalz og Storhertuginde af Toscana udførte en Tegning til Kirken San Lorenzo di Firenze, antagelig den samme, hvortil et Udkast findes i den kgl. Kobberstiksamling betegnet „Divo Laurentio sacrum“.

I Anledning af at Hertug Frans den 3. af Lothringen og hans Gemalinde Marie Theresia i Aaret 1739 holdt deres Indtog i Florens, opførte Tuscher en pragtfuld Triumfbue udenfor Byen. Dette Indtog har han gengivet i en Tegning, der findes i Kobberstiksamlingen, hvilken Tegning han senere har raderet.

I 1740 tegnede Tuscher et Prøveblad til et Værk om Siciliens Historie i Mønter af P. Guiseppe Maria Pancraci, hvilket Prøveblad omtales meget rosende af Johannes Lami i „Novelle litterarie di Firenze“ 1740.

Indtoget i Florens.

I de tolv Aar, Tuscher nu havde levet i Italien, havde han befundet sig særdeles vel og var modnet

Vignet.

baade som Kunstner og Menneske. Han var nu 36 Aar og følte, at Tiden var kommen, da han burde søge at skabe sig en selvstændig Stilling. Af de Eng-

lændere, med hvem han havde gjort Bekendtskab i Italien, havde han bragt i Erfaring, at der i England endnu ikke fandtes noget Kunstakademi og at man navnlig i London følte Savnet af en saadan Kunstskole. Efterhaanden modnedes da hos ham Beslutningen om at ville rejse til London med det Maal for Øje at søge Planen om et engelsk Kunstakademi ført ud i Virkeligheden. Han følte sig i Besiddelse af den fornødne alsidige Dannelse, som udkrævedes for at kunne forestaa en Kunstskole, og han var ligeledes i Besiddelse af tilstrækkelig baade teoretisk og praktisk Kundskab og Erfaring til at være Leder i en Kunstskoles forskellige Undervisningsfag. Og da han tillige var meget flittig og energisk, nærede han ikke Tvivl om, at han kunde gennemføre Planen om at oprette et Kunstakademi i London, hvis da Forholdene i England ikke stillede uoverstigelige Hindringer i Vejen.

I Aaret 1741 afsluttede Tuscher sit Ophold i Italien for at drage ud i Verden paa det uvisse. Fra Florens rejste han over Frankrig og Holland til England. Det er sandsynligt, at han lagde Vejen til Paris

over Nürnberg, og Naglers Kunstnerlexicon 19 Bd. paastaar, at han aflagde et Besøg i sin Fødeby og

Vignet.

ved denne Lejlighed betalte sin Gæld til Byen paa den Maade, at han tegnede en Række Prospekter af det Indre af Tøjhuset i Nürnberg. Denne Meddelelse synes at finde Bekræftelse i den Omstændighed, at A. W. KÜFFNER i 1804 indbød til Subskription paa otte store Tegninger af denne Art, stukne i Kobber. Skønt

denne Efterretning ikke findes omtalt i andre Kilder, lyder den dog meget sandsynlig og er i god Overensstemmelse med Tuschers aabne og ærlige Karakter.

I Nürnberg havde meget forandret sig under hans Fraværelse. Hans gamle Lærer J. D. Preisler var død i 1737, Oeding, hans Svigersøn og Efterfølger som Akademiets Direktør, var død i 1738, og GEORG MARTIN PREISLER havde overtaget Ledelsen af Tegneskolen, medens DECKER stod i Spidsen for Akademiet. Den næst yngste af Preislers Sønner JOHAN MARTIN PREISLER, som ved Tuschers Afrejse til Italien var en Dreng paa 13 Aar, opholdt sig nu i Paris hos den ansete Kobberstikker L. CARS, hos hvem han arbejdede sammen med de senere berømte Kunstnere SCHMIDT og WILLE.

Efter et kortvarigt Ophold i Nürnberg, hvorfra han sandsynligvis har gjort en lille Afstikker til Heroldsberg for at hilse paa sin gamle Velgører Baron Karl Benedikt Geuder, begav Tuscher sig videre til Paris. Heller ikke her synes han at have opholdt sig ret længe. Af de Tegninger og Kobberstik, der fandtes i Tuschers Dødsbo, synes det at fremgaa, at han i Paris har vist særlig Interesse for Arkitektur. Han medbragte i hvert Fald herfra en Mængde Tegninger og Kobbere fra Louvre, Tuillierierne og Palais Royal.

Iøvrigt ligger det nær at antage, at han har opsøgt Johan Martin Preisler og sammen med ham beset den franske Hovedstads Seværdigheder.

Om Tuschers Rejse gennem Holland er os intet bekendt. Et Maleri, der solgtes paa hans Auktion og i Katalogen stod anført som „et original Stykke af Franciscus Miris“, kunde han muligvis have erhvervet i Holland.

Angaaende Tuschers Ophold i England foreligger der heller ikke mange Oplysninger. Vi ved, at han kom til London i 1741 og at han her traf sammen med Kaptajn Fr. L. Norden, som sammen med to andre danske Søofficerer U. A. Danneskiold og H. H. Rømeling var udsendt for som Volontører paa engelsk Side at deltage i Krigen mellem England og Spanien. Kong Christian den 6., som bestandig havde vist Kaptajn Norden sin Bevaagenhed, havde ogsaa tilstaaet ham en Understøttelse paa 2000 Rdl. „til Bestridelse af Udgifterne ved Offentliggørelsen af hans Rejse til Ægypten,“ og Halvdelen, 1000 Rdl. havde Norden faaet udbetalt den 12. December 1739. Og efter at han havde deltaget i et Par Togter

med engelske Orlogsskibe, slog han sig til Ro i London for at udarbejde sin Rejsebeskrivelse. Mellem Norden og Tuscher begyndte der nu et Samarbejde, der satte en foreløbig Frugt i det Prøvehefte „Drawings of some ruins and colossal statues at Thebes in Egypt“, der blev udgivet i London 1741. Af dette Prøvehefte, der vakte megen Opmærksomhed, havde Kaptajn Norden selv raderet den ene Plade (Memnons Tempel i Theben, Plade 112), Tuscher de to andre. Hefte var nærmest at betragte som Nordens Tak for den Ære, Videnskabernes Akademi i London havde vist ham ved at optage ham som Medlem.

Kort Tid derefter blev Kaptajn Norden angreben af Brystsyge, og han rejste da til Frankrig for i et mildere Klima at søge Helbredelse for sin Sygdom. Han naaede dog ikke længere end til Paris, hvor han døde den 22. September 1742. Paa sit Dødsleje bad han Grev U. A. Danneskiold, der ledsagede ham paa Rejsen til Frankrig, om at sørge for, at det maatte blive overdraget Marcus Tuscher i London at stikke hans Tegninger i Kobber, da han var fuldstændig indviet i Nordens Planer og nøje kendt

med Tegningerne. Grev Danneskiold indberettede Dødsfaldet og den Afdødes Ønske til sin Onkel Generaladmiral Grev Fr. Danneskiold Samsøe, som atter forebragte Sagen for Kongen. Resultatet blev, at der gennem Danneskiold blev sendt Tuscher en Indbydelse til at komme til København for at stikke Tegningerne til Nordens Rejseværk i Kobber. Det synes dog, som om Tuscher ikke var tilbøjelig til at forlade London og dermed opgive Tanken om Oprettelsen af et Kunstakademi for at paatage sig et Arbejde, der baade vilde blive langvarigt og ensformigt og kun bestaa i at kopiere. Der blev da tilbudt Tuscher en Stilling som dansk Hofmaler og Hofbygmester samt en Professorpost ved Malerakademiet, naar han var færdig med Kobberstikarbejdet. Med Stillingen var forbunden en aarlig Løn af 800 Rdl., 10 Rdl. for hver Kobberplade samt 50 Pd. Sterling til Ekvipering, hvortil kom fri Overrejse med et dansk Skib. Da Forhandlingerne angaaende Oprettelsen af et Kunstakademi i London syntes at skulle trække i Langdrag, foretrak han det visse for det uvisse og tog mod den danske Konges Tilbud. Sammen med

Ædelstenskærer L. NATTER og Kunstdrejer L. SPENGLER, som begge ligeledes var indkaldte til det danske Hof, foretog Tuscher Rejsen fra London til København med en af de Fregatter, som den danske Regering netop ved den Tid havde indkøbt i England. Afrejsen fra London foregik i November Maa-
ned 1743, Sejladsen varede 16 Dage og i Slutningen af November ankom

Pietro Leone Ghezzi.

Fregatten med de tre Kunstnere ombord i god Behold til København. Tanken om Oprettelsen af et Kunstakademi i London blev ved Tuschers Afrejse

stillet i Bero og den blev først 25 Aar senere realiseret af den bekendte Portrætmaler Sir J. REYNOLDS.

Af Arbejder, som Tuscher udførte i London, er

Brystbillede af Ghezzi.

der foruden de to Blade i Nordens Prøvehefte bevaret tre Raderinger, der er signerede London og hører til det bedste af, hvad Tuscher har raderet.

Et Blad i Oktav gengiver den romerske Maler PIETRO LEONE GHEZZI, der levede fra 1674 til 1755. Denne Kunstner havde ogsaa arbejdet for Baron Stosch og tegnet en Del Gemmer til 1ste

Del af Stosch's „Gemmæ antiquæ“, der udkom 1724, men han er bedst kendt som en vittig Karrikaturtegner, der særlig lod sin Satire gaa ud over Kardinaler, Fyrster og Statsmænd. Af Paverne Clemens 11. og Benedikt 14. blev det overdraget Ghezzi

at male store Freskobilleder i flere af Roms Kirker, og Pave Benedikt betroede ham tillige Ledelsen af

en Mosaikfabrik. Foruden denne Radering har Tuscher tillige tegnet den ejendommelige Kunstners Hoved, hvilken Tegning opbevares i Kunstakademiets Bibliotek.

Den anden Radering er i Kvart og forestiller en Forpagter, som gør Kur til en ung Bondepige. Underneden læses fire italienske Verslinier. Raderingen er en Gentagelse af et Ungdomsarbejde og gengiver en Scene af en italiensk Komædie.

Det tredie Blad er i stor Tverfolio og Tuschers berømteste Radering. Det forestiller Storhertug Franz og Gemalindes Indtog i Florens 1739, hvortil Tuscher havde bygget den omtalte Æreport. Fra London gik den raderede Plade til Florens, idet Byens „Store Raad“ havde købt den, og efter at der var taget 100 Aftryk, blev Pladen forgyldt og ophængt i det storhertugelige Galeri. Angaaende Enkeltheder i denne Radering meddeler Prof. Leitschuh nogle Oplysninger. Adam Rudolf Geuder, en Søn af Tuschers Velgører, overværer Indtoget. Hestene for hans Vogn bliver sky og hans Hovmester, den senere General Oelhafen, rejser sig op for at se, hvad der er paa Færde. Ovenover Ordet „Lotharingae“ i Underskriften staar Marcus Tuscher selv i Roquelaure og med rund Paryk; han ser paa Storhertugens Vogn. Bagved Tuscher staar Købmand K.

M. Schweyer fra Nürnberg med Hatten i Haanden i Samtale med J. J. Preisler. En gammel Abbate Capponi med Brillen giver en værkbriiden Tigger en Almisse. Af denne Radering blev der ved Auktionen over Tuschers Efterladenskaber solgt 11 Eksemplarer. Nu er den som alle Tuschers Raderinger temmelig sjælden.

I „The Anecdotes of Painting“ (Fortsættelse ved Edw. Edwards) hedder det i 4. Bind, at Tuscher ogsaa under sit Ophold i London malede Portrætter, og der nævnes som en god Prøve paa hans Kunst et Dobbeltportræt af G. M. Moser og Hustru, hvorom det hedder: „The picture has more merit than is generally found in the works of the artists of that day.“

I Sekretærens Kontor i Royal Academy i London findes en Tegning signeret: „Marcus Tuscher, Noricus, Londini 1742.“

Tuschers Vaaben.

TUSCHER I KØBENHAVN

VED den Tid, da Tuscher ankom til København, var Danmarks Hovedstad kun en forholdsvis lille By, indesluttet af skærmende Volde. Men Byen gjorde et venligt og ret velhavende Indtryk, idet hele Kvarterer var nyopførte efter den store Ildebrand 1728. De fleste Nybygninger var opført af Bindingsværk, og mange var kun beregnede til Bolig for en à to Familier. Men Residensslottet, det nye Christiansborg, som Kong Christian den 6. med stor Bekostning havde ladet opføre, tog sig derimod imponerende ud. Hoffet var jo som bekendt tysk, og indvandrede Tyskere blev derfor godt modtagne. Men det bør dog erindres, at mange af de Fremmede, som den Gang kom herind i Landet, var særdeles dygtige Folk, der sad inde med høj Kultur og var i Stand til at føre Udviklingen fremad. Og de nedsættende Domme, der i lange Tider har lydt over Christian

den 6., tør man vel nu betegne som ensidige. Uden her at komme nærmere ind paa en Vurdering af Christian den 6.s Kongegerning, skal det dog siges, at alt tyder paa, at Kongen ikke var smaalig, naar det gjaldt at støtte Kunst og Videnskab, Handel og Industri. Dette ses bl. a. af Kongens Gavnildhed overfor Kaptain F. L. Norden, som ganske vist ogsaa var en intelligent og dygtig Søofficer, der i alle Henseender var værdig til den kongelige Naade. Kongen ydede ikke blot Norden fornøden Støtte til den berømte Rejse til Ægypten, men opfyldte ogsaa hans paa Dødslejet udtalte Ønske med Hensyn til Udgivelsen af Rejsebeskrivelsen.

Endvidere viste Kongen sin Interesse for Kunsten ved at oprette et *Male og Tegneakademi* i København, hvortil han bevilgede 500 Rdl. aarlig.

Det første Spor til et Kunstakademi som Institution er en Erklæring fra HENDRIK KROCK, dateret 25. September 1738. I denne udtaler Krock sig om, hvorledes de af Kongen bestemte 500 Rdl. til et Male- og Tegne-Akademi bedst kunde anvendes. Krock foreslaar, at der anskaffes 1) Inventar til et

Værelse, hvori Eleverne kan sidde og tegne, 2) Brændsel, 3) lønnes en Model, 4) indkøbes Gibsmo-
deller, 5) for Begyndere Kobberstik og Fundament-
Bøger, 6) Kridt og Papir til uformuende Elever og
7) Lønning til den, der skal føre Tilsyn med Inven-
taret. Foruden disse 7 højst nødvendige Poster vil
der endvidere forefalde nogle Smaaudgifter, og af de
500 Rdl. vil der derfor ikke blive meget tilovers til
Anskaffelse af gode Haandtegninger og Kobberstik,
og der vil heller ikke i det første Aar blive noget til
Løn for de to Professorer, som skiftevis stiller Mo-
dellen og deltager i Undervisningen.

Men hvis Kongen ønskede, at Krock skulde ind-
rette Akademiet paa denne Maade for de 500 Rdl.,
var han villig til for Overskuddet at levere et tilstræk-
keligt Antal af sine egne Haandtegninger og forskel-
lige Kobberstik, som for bestandig skulde forblive
ved Akademiet.

Efter denne Indstilling fulgte den kongelige Reso-
lution af 29. Oktober 1738, der lyder saaledes:

Til dette Male- og Tegne-Akademi ville Vi efter
Cancelliraad Krock's Begæring lade udbetale 500

Rdl. det første Aar, de følgende Aar 300 Rdl. aarlig. De 500 Rdl. kan straks udbetales, naar Cancelliraad Krock anmoder derom, mod hans Kvittering, de 300 Rdl. udbetales kvartaliter og begynder dette til Nytaar 1739. Hertil have Vi tilstaaet Værelser i det Hus, hvor Økonomi-Kollegiet findes.

Der maa herom gives Slots Præsident Broer fornøden Ordre, Oversekretær Schulin vil faa Meddelelse om alt dette ved Bogholder Bacher.

Christian R.

I Henhold hertil hævede H. Krock den 12. Novbr. 1738 ved Partikulærkassen 200 Rdl. til Anskaffelse af Inventar til Akademiet. Men kun faa Dage derefter, den 18. November, døde Krock, og til Akademiet havde han kun faaet anskaffet 12 Tegneborde og 12 Stole, for hvilke han havde betalt 19 Rdl. Hans Enke skulde saaledes tilsvare de 181 Rdl., som ikke var kommen til Anvendelse. Da hun blev anmodet om at indbetale dette Beløb til Kongens Kasse, ansøgte hun om Henstand med Betalingen, og samtidig fremsatte hun Tilbud om for dette Beløb at levere Kobberstik og Tegninger til Brug ved Un-

dervisningen i Akademiet. Dette Tilbud blev modtaget og Billedhugger LOUIS AUG. LE CLERC, som efter Krocks Død forestod Akademiet, udvalgte af Krocks efterladte Samlinger 254 Kobberstik og 369 Stkr. Tegninger, der tilsammen takseredes til 181 Rdl., saa at Krocks Gæld hermed var betalt og bragt ud af Verden.

Angaaende Akademiets allerførste Dage giver Partikulierkassens Regnskaber følgende Oplysninger:

Det var Billedhugger Le Clerc, som ledede og fuldførte Akademiets første Indretning i det gamle Posthus bag Børsen, i hvilket Hus Økonomi-Kollegiet havde Lokale. Af hans første Regnskab, der slutter 31. Marts 1740, fremgaar det, at Akademiet først var færdigt til at tages i Brug i Begyndelsen af 1740. Og en Bekendtgørelse af 29. Januar meddeler, at Tegne- og Male-Akademiet aabnes den 1. Februar 1740.

Af Regnskabet ses, at Le Clerc havde engageret Modellen La Tour for en aarlig Løn af 100 Rdl. og 30 Rdl. til en Klædning og udbetalt ham Løn fra 1. December 1739 til 31. Marts 1740. Endvidere sørgede

Le Clerc for det nødvendige Inventar, blandt hvilket man særlig lægger Mærke til en Lampe, som har været ret kostbar. Selve Lampen kostede 8 Rdl., Skærm og Rør 17 Rdl. 24 β. Hofmuremester Zumpe fik 4 Rdl. for at føre Røret igennem en Skillevæg ind i en Skorsten, og to Svende, som var behjælpelige hermed, fik 39 β. Dette Rør virkede imidlertid ikke tilfredsstillende, og allerede i Marts Maaned maatte Blikkenslageren lave et nyt, 14 Alen langt Rør, der kostede 10 Rdl. 16 β, hvortil kom 4 Rdl. 32 β til Smeden for Kroge og Kramper. Det tør da antages, at Lampen har givet tilstrækkeligt Lys; den fortærede i hvert Fald i de 2 Maaneder Februar og Marts 90 Potter Olie, der med Beholder og 1 Pund Væge kostede 31 Rdl. 40 β. Den samlede Udgift til Belysning i Akademiets første to Maaneder udgjorde 77 Rdl. 7 β, hvad der nu vilde svare til ca. 450 Kroner.

Af Papir og Tegnekridt blev der her i København indkøbt for 21 Rdl., medens 100 Ark graat Papir og 20 Pund Rød- og Sortkridt fra Frankrig kostede 36 Rdl. Udgifterne ved Akademiets Etablering og

Drift i de første to Maaneder udgjorde ialt 327 Rdl. 2 $\frac{1}{2}$ 12 $\frac{1}{2}$, hvoraf Le Clerc allerede den 9. Januar 1739 havde faaet udbetalt de 300 Rdl., der var til Rest af de oprindelig bevilgede 500 Rdl. For Aaret 1739 var der som meddelt bevilget 300 Rdl., og Le Clerc stod saaledes den 1. April 1740 med en Beholdning paa 272 Rdl. 3 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{1}{2}$. Fra 1. Januar 1740 forhøjede Kongen — ved Resolution af 24. August 1740 — Tilskudet til Tegne- og Male- Akademiet til 500 Rdl. aarlig, der udbetales kvartalsvis mod Kvittering af Akademiets Profesorer Le Clerc og H. Miani.

Kong Christian den 6. viste det nye Akademi den Ære at aflægge det et Besøg den 24. Marts 1740¹ og gav sin Bevaagenhed et synligt Udtryk ved et Løfte om at forhøje det aarlige Tilskud til 500 Rdl.

Iøvrigt ved vi ikke meget om Akademiets daglige Virksomhed. Dets første Professorer var den franske Billedhugger Louis Auguste le Clerc og den italienske Historiemaler Hieronimus Miani, som begge var indkaldt i Anledning af det nye Christiansborgs Udsmykning. Det synes, som om Le Clerc særlig har

¹ J Møller, Mnemosyne III. Nr. 258

kunnet glæde sig ved Kongens Bevaagenhed. I Paris fik han 1735 i Forskud udbetalt 200 Rdl. til Rejsen til København, hvilket Beløb senere blev ham skænket. Og da han og hans Hustru ved deres Ankomst hertil indlogerede sig hos Gæstgiver Meyer, Kræmmer-Kompagniet, fra 27. November 1735 til 18. Januar 1736, betalte Kongen deres Regning for Kost og Logi med 65 Rdl 3 $\frac{1}{2}$ 13 $\frac{1}{2}$. Derefter fik Le Clerc anvist Fribolig i Vigandtsgade (Ny Vestergade), ved hvilken Bolig der i de følgende Aar jævnlig forefaldt Reparationsarbejder, der betaltes af Kongens Kasse.

Foruden forskellige Billedhuggerarbejder, som Le Clerc udførte til Slottene Christiansborg og Frederiksberg, har han bl. a. ogsaa hugget en Figur i Sandsten, forestillende en Dreng paa en Svane, til den runde Dam i Rosenborg Have i Stedet for den tidligere Statue Bathseba. Denne Figur, for hvilken der den 26. Juni 1739 blev betalt 100 Rdl., er senere bleven ombyttet med Friends Bronzefigur med samme Motiv.

Den anden af Akademiets Professorer, Maleren HIERONIMUS MIANI fra Venedig, synes at have ind-

taget en mere tilbagetrukken Stilling. Af Regnska-berne ses det, at han har udført forskellige Arbejder paa Slottene, men først den 31. August 1741 blev der tillagt ham 200 Rdl. aarlig i tre Aar. Sammen med Le Clerc underskrev Miani Kvitteringen for Tilskudet til Akademiet; den sidste Gang i 1745 for 250 Rdl. for 3. og 4. Kvartal 1743, hvorefter Le Clerc kvitterede alene. Den 18. Juni 1745 blev der af „kongelig Clemence“ skænket Miani 500 Rdl. til hans Hjemrejse til Italien og til hans „Sustentation“.

Skønt der ikke med Vished vides noget om Tegne- og Male-Akademiets indre Forhold i dets første Periode, synes dog alt at tyde paa, at Pladsen i det gamle Posthus bag Børsen snart har vist sig for indskrænket. Og allerede 1744 flyttede Akademiet til større Lokaler hos Mad. Lüders Gammelstrand, hvor Miani boede. Lejekontrakten af 13. April 1744 er underskreven af Anna Catharina sal. Hans Lüders og Professorerne Le Clerc og Miani paa Akademiets Vegne. Lejemaalet var paa 5 Aar fra Mikkelsdag 1744 til Mikkelsdag 1749 og omfattede hele øverste Etage med en stor Sal paa fire Fag til Gaden og tre

Kamre og Køkken til Gaarden og i anden eller mellemste Etage en stor Sal og en stor Stue til Gaden og Køkken m. v. til Gaarden. Lejen var 85 Rdl. for hver Etage.

Akademiet blev imidlertid ikke hos Mad. Lüders hele Lejemaalet, idet Kong Frederik den 5. ved Rescript af 12. Februar 1748 omdannede Akademiet og gav det Lokaler i den nordlige Staldbygning ved Christiansborg i en Sal, der havde været benyttet til Vaabenkammer. Denne Bygning, der forlængst er nedreven, laa lidt Vest for Thorvaldsens Museum.

Foruden de nævnte to Akademiprofessorer Le Clerc og Miani, forefandt Tuscher ved sin Ankomst hertil følgende tre Kunstnere: Hofmaler J. S. WAHL, Kabinetsskildrer J. F. GERHARD og C. G. PILO.

JOHAN SALOMON WAHL var født 1689 i Chemnitz og blev i 1719 indkaldt hertil efter Anbefaling af Hendrik Krock. Wahl havde Bestalling som Hofmaler og 400 Rdl. i Gage. Fra 1. April 1737 blev han ansat som Kunstkammerforvalter med 600 Rdl. i aarlig Gage. Naar Kong Christian den 6. i den Anledning i Skrivelse til Schulin meddeler, at han

havde givet Wahl denne Post for at spare 400 Rdl., „som denne hidindtil unyttigen har nydt“ da behøver denne Udtalelse ikke at indeholde noget for Wahl nedsættende. Den forekommer ganske naturlig, naar man ved, at Wahl fik Betaling for hvert Billede, han afleverede — 30 Rdl. for et Brystbillede, 60—120 Rdl. for et Knæstykke, og fra 100 indtil 250 Rdl. for et Portræt i Legemsstørrelse. Det ser altsaa ud til, at Wahl ikke har ydet andet Vederlag for sin Gage end at føre Tilsyn med de Malerier, der fandtes rundt om paa de kongelige Slotte, hvad der næppe har taget meget af hans Tid. Stillingen som Kunst-kammerforvalter synes heller ikke i væsentlig Grad at have hæmmet hans Produktion.

Kabinets Skildrer JOHAN FREDERIK GERHARD skal være kommen til København med Fyrstinden af Ostfriesland, Dronning Sophie Magdalenes Søster. I Aaret 1742 blev han Kabinetskildrer og fik ved Resolution af 12. Januar 1743 tillagt en aarlig Løn af 300 Rdl.

I Følge Partikulærkassens Regnskaber fik Gerhard den 5. September 1742 udbetalt 254 Rdl. for tre Ka-

binetsstykker, malede paa Kobber, forestillende den kongelige Familie, samt for en Tiger og tre smaa gule Heste 618 Rdl., og den 19. April 1748 fik han 200 Rdl. for et Kabinetsstykke, forestillende Kong Frederik den 5te, ridende gennem en Triumf-Port. Dette Billede er — i stærkt formindsket Maalestok — en Gentagelse af Tuschers allegoriske Billede af Kong Christian den 6te, hvorefter senere. I Kunst-kammeret fandtes der et Maleri af Gerhard, der i Inventarieprotokollen betegnes saaledes: „En ung Person i Miniature med Hænderne lagt over hinanden i et angenemt Landskab malet med Flid paa Kaaber af den Danske Professor Gerhard“. Endvidere nævner Weilbachs Kunstnerleksikon et Maleri, forestillende Gerhard med Hustru og to Børn, i privat Eje og et Par Billeder, der findes i Statens Museum. Gerhard døde den 22. Maj 1748.

Den svenske Maler CARL GUSTAV PILO kom til København 1741 og blev straks Tegnælærer for Kadetterne. I 1745 blev han Hofskildrer med 500 Rdl. aarlig Løn, blev i 1748 Professor ved Tegne- og Male-Akademiet og gik 1754 over til det nye Aka-

demi paa Charlottenborg. 1772 forlod han Danmark og vendte tilbage til Sverrig, hvor han døde 1792.

Foruden de nævnte Kunstnere fandtes her endvidere den svenskfødte JOHAN HØRNER og Perspektivmaler JOHAN CHRISTOPH HOLTZBECHER. Hørner malede Portrætter af flere kendte Mænd, f. Ex. Biskop Brorson, Generalbygmester L. Thurah, Stiftamtmand Holger Skeel, Fr. Rostgaard. Han boede i Farvergade og betegnes i Mandtalslisten 1749 som fattig. Han blev 1737 i Petri Kirke viet til Christine Wass. Holtzbecher havde en aarlig Løn af 300 Rdl., men efter Regnskaberne at dømme har han væsentligst udført Forgylderarbejde.

Alle de her anførte Kunstnere havde tilstrækkelig Rutine til at kunne male Portrætter, som, hvad ydre Lighed angik, var ulastelige, og mere forlangte man den Gang ikke. En Kunstner med Tuschers overlegne Evner, grundige og alsidige Dannelse og rige Erfaring havde derfor let ved at gøre sig gældende i det Kunstnersamfund, der underholdtes af det danske Hof, og i hvilket han ogsaa straks kom til at indtage en ledende Stilling.

Straks efter sin Ankomst til København meldte Tuscher sig ved Hoffet, som boede paa det nyopbyggede Christiansborg, og blev meget naadigt modtaget af Kong Christian den 6. Tuscher præsenterede derefter sine Rejsefæller, Natter og Spengler, som ligeledes blev vel modtagne. De fik alle tre anvist Værelser paa Slottet, „for at Kongen kunde være Vidne til deres Kunstfrembringelser“. Natter forblev kun godt et halvt Aar i København, men fik dog Lejlighed til at vise sin forbløffende Færdighed i at skære i haarde Stene. Han skar saaledes tre Portrætter i Agat, Carniol og Jaspis, for hvilke han i Forbindelse med Stemplerne til en Medaille til Minde om Fredsslutningen 1720 af Partikulærkassen fik udbetalt 1375 Rdl., og for to Portrætbuster af Prinsen af Wales og Kronprinsesse Louise fik han 500 Rdl. Som man ser, forstod Natter selv at sætte Pris paa sine Arbejder; men da han snart skønnede, at der her i Landet kun var et daarligt Marked for saa kostbare Kunstsager, skyndte han sig at fortsætte sin Rejse til det russiske Hof, hvor Pengene strømmede ganske anderledes rigeligt end her.

Første Udkast til Rosenborg-Billedet.

Spengler og Tuscher blev her derimod Resten af deres Liv. Ved sin enestaaende Dygtighed som Elfenbensdrejer kom Spengler i stor Yndest ved Hoffet, og alle Kongefamiliens Medlemmer søgte hans Vejledning i Drejning. Paa Rosenborg opbevares mange smukke Prøver paa Spenglers Kunstfærdighed. 1. Februar 1745 fik L. Spengler Bestalling som Hof- og Kunst-Drejer.

Marcus Tuscher kunde ligeledes glæde sig ved Kongens Naade, og det synes, som om han fra den første Dag, han betraadte Christiansborg Slot, har forstaaet at optræde som den slebne Hofmand, der ved sine rige Evner og store Erfaring straks forstod at sætte sig fast i Kongens og Hoffets Yndest. Han søgte og fik Tilladelse til at tage en Skitse af den kongelige Familie — Tegningen findes i Kunstakademiets Bibliotek — efter hvilken han malede det interessante Gruppebillede, der hænger paa Rosenborg. I dette Billede har Tuscher givet en fortræffelig Karakterskildring af den kongelige Families enkelte Medlemmer. Kongen og Dronningen sidder i deres Tronstole; i højre Haand holder Kongen en

Marskalsstav, som han støtter til et Bord. Ved hans venstre Side sidder Dronningen med Hermelinskaaben bredt ud over Stolen, sirlig og let holder hun i venstre Haand en Vifte. Skønt de begge er stærkt opfyldte af Følelsen af deres høje Værdighed, er der dog over Kongens Person udbredt noget godlidende, der harmonerer godt med det almindelige Indtryk, man har af ham. Dronningen sidder højfornem og med rank Holdning, men ogsaa i hendes Ansigt er der et naadigt Udtryk, og hun ser paa Beskueren med et roligt prøvende Blik. Kronprins Frederik staar ved Kongens højre Side i en naturlig utvungen Stilling, medens hans Søster, den syttenaarige Prinsesse Louise, staar helt bortvendt ved Dronningens venstre Side. Det er det betydeligste Maleri, der er bevaret fra Tuschers Haand, og det er en udmærket Prøve paa Tuschers Evner som Portrætmaler.

Ogsaa paa anden Vis fik Tuscher snart Lejlighed til at vise sin Dygtighed. I Anledning af Kronprinsesse Louises Indtog, der fandt Sted den 11. December 1743, blev de Gader festlig smykkede, som Toget skulde passere. Admiralitetet, hvis Bygning

laa mellem Holmens Kirke og Nationalbanken, vilde deltage i den almindelige Udsmykning, og da Tuscher allerede var kendt af Generaladmirallieutenant Grev Fr. Danneskiold Samsøe, blev det overdraget ham at lede Gadens Udsmykning ud for Admiralitetet. Tuscher lod rejse to mægtige Støtter med Skibssnabler (Colonnæ rostrales), en paa hver Side af Gaden, saa de dannede en Æreport, og begge Støtterne var prydede med Basreliefs. Denne Dekoration blev almindelig beundret og er bevaret i et Kobberstik af I. N. Schrøder.

Med Hensyn til Tuschers økonomiske Forhold oplyser Partikulierekamrets Regnskab os om, at Tuscher første Gang fik Gage udbetalt den 30. November 1743, under hvilken Datum Regnskabet har følgende Udgiftspost:

„Til Kobberstikker og Maler Tuscher, hvem der i Følge Hs. M. Kongens egenhændige og allerunderdanigst igen tilbageleverede Ordre af 15. November d. A. som og i Følge senere allerhøjeste Resolution af 6. December allernaadigst er bevilget i aarlig Gage fra 1. Oktober d. A. at regne 800 Rdl. Courant med

1 Procent Afdrag samt for Ætsning af hver Kobberplade 10 Rdl. foruden Godtgørelse for Pladerne, hvad Kobberet angaar, og maa et halvt Aars Gage udbetales forud: hvorefter denne er ham udbetalt fra 1. Oktober d. A. til ultimo Marts 1744 med 396 Rdl.“

De senere Gageudbetalinger fandt Sted efter hvert Kvartals Udløb, i 1744 saaledes den 8. Juli og den 7. Oktober for henholdsvis April og Juli Kvartal.

I økonomisk Henseende var Tuscher nu velstillet. Hans Løn var vel ikke særlig stor, men dog meget anstændig og større end de øvrige Hofmaleres, og alt tyder paa, at han snart befandt sig vel og hurtig levede sig ind i Forholdene i Danmarks Hovedstad. Ogsaa her viste Tuscher sig som den alsidige Kunstner og umaadelig flittige Arbejder, han altid havde været.

Han tog straks fat paa Arbejdet med Nordens Tegninger og han fremmede dette med en saa forbausende Hurtighed, at man fristes til at antage, at han har haft en Medhjælper. Ved Udgangen af 1746 havde Tuscher 80 Plader færdige, det vil sige, at han i tre Aar havde stukket Halvdelen af Nordens

Tegninger. Gennemsnitlig har han saaledes gjort 26 Plader færdige om Aaret. Disse først fuldendte 80 Plader blev betalte af Kongens Kasse med 800 Rdl., men ved Kgl. Rescript af 16. Decbr. 1746 blev Udgivelsen af Nordens Rejse overdraget til Videnskabernes Selskab. Kong Frederik den Femte skænkede dette Selskab Nordens Værk „med hvad det til Dato har kostet“ og bifaldt, at Tuscher „continuerer herefter som tilforn at gravere Pladerne til dette Værk for 10 Rdl. Stykket,“ men paa Selskabets Bekostning. Tuschers Stilling som Hofmaler berørtes ikke ved denne Forandring.

I Brev fra Kong Frederik den Femte til Videnskabernes Societet, dateret 5. Maj 1747 hedder det herom:

„ . . . foruden at det skal være umuligt, at samme Værk i Henseende til Graveringen kan fuldføres af nogen uden Tuscher alene og det formedelst mange afgangne Capitain Nordens gjorte Tegninger i Ægypten er et blot Udkast, hvorudi ingen kan finde sig uden een der paa den ene Side er meget stærk i at tegne og paa den anden Side selv har confereret med Capitain

ABECEDARIO
DELL'
ARCHITETTURA CIVILE

In cui con Nuova Simetria e Facoltà si mostrano
Le giuste e facilissime Regole de' Cinque Ordini.

Coll' Aggiunta d' un Saggio

D' VN ORDINE NUOVO

*Da vari Frammenti architettonici degli Antichi
cavato e messo in un praticabile Sistema, e con molti Esempj
dimostrato che si possa metterlo in Opera al Pari
degli altri Ordini*

*Il tutto con gran Diligenza e Somma Esattezza
misurato, calcolato e Disegnato*
da

Marco Tuscher Norico
Pittor' ed Architetto Accademico Etrusco

L'ANNO MDCCCLXXXIII

Titelblad prentet af Tuscher.

Norden om hver Tegning især, hvilket bemeldte Tuscher har gjort og af den Aarsag blev foreslaaet af Capitain Norden som den der vidste hans Øjemærk med hver Tegning lige saa godt som han selv . . .“

De 80 Plader blev af Partikulær Kassens Bogholder Hildermann den 18. Marts 1748 udleverede til Videnskabernes Selskab, paa hvis Vegne Hielmstjerne kvitterede for Modtagelsen.

Af andre Arbejder, som Tuscher udførte her i Byen, maa først nævnes et indholdsrigt arkitektonisk Værk, som han fuldendte i 1743 og som vides at have været benyttet ved Undervisningen i Akademiet. Værkets fulde Titel er:

„Abecedario dell' Architettura, in cui con nuova simetria e facolta si mostrano le giuste e facilissime regole de' cinque Ordini coll' aggiunta d'un Saggio d'un Ordini nuovello da vari Frammenti architetonici degli Antichi cavato e messo in un praticabile Sistema, e con molti Esempi dimostrato che si possa metterlo in opera al pari degli altri Ordini. Il tutto con gran diligenza e somma esatezza misurato, calcolato e disegnato da Marco Tuscher, Norico

Pittor' ed Architetto Accademico Etrusco L'Anno 1743.“

Dette Værk blev i en Aarrække benyttet ved Undervisningen i Akademiet, men der blev tillige benyttet andre Tegninger af Tuscher. Tegne- og Male-Akademiets Inventarieprotokol, der førtes af Bygnings Forvalter NORUP, udviser, at der efter Oberstl. Eigtveds Ordre af 26. April 1751 førtes til Tilgang en Bog med Tuschers „Architecture Civile“, indeholdende 51 nummererede Tegninger, samt en Bog „Akademiske Tegninger efter forestillende Model“, indeholdende 45 nummererede Tegninger. I Aaret 1752 leverede Hof-Snedker Diderik Schæffer „Rammer med Rygbrædter, 26 × 20 Tom., til at sætte 6 Stkr. Tegninger i, som af Bogen Tuschers Architecture Civile udskæres for at tegne efter.“ At de „Akademiske Tegninger“ ogsaa var af Tuscher fremgaar af Inventarieprotokollen for Aaret 1754, i hvilken der er ført som Tilgang: „45 Stkr. bøhmiske Glas af differente Størrelse for Accademiske Teigninger af Tuschier.“ Endvidere nævner Inventarieregnskabet for 1765 „16 nye Knegte at sætte Tuschiers Tegninger op til“.

En saa vidtberejst og kundskabsrig Mand som Marcus Tuscher maatte selvfølgelig være en velkommen Gæst ikke blot i Kunstnerfamilier, men i ethvert dannet Hjem. Og der er da heller ingen Tvivl om, at han med sit aabne, frejdige Sind og gode Humør, der lyser ud af hans villiestærke Øjne, har deltaget i Selskabslivet, saavidt som hans Tid tillod det. Thi Tuscher var først og fremmest Pligtmenneske, for hvem Arbejdet var Nummer Et, men da han tillige kunde overkomme mere end de fleste, fordi han baade arbejdede hurtigt og sikkert, kunde han ogsaa tillade sig at deltage i nogle af de Adspredelser, der tilbød sig og af hvilke han følte sig tiltalt. Han holdt meget af Musik og spillede selv Fløjte, og det er derfor sandsynligt, at han har valgt sin Omgang under Hensyn til musikalske Interesser.

Blandt de Familier, i hvilke Tuscher med Vished vides at have været en kærkommen Gæst, maa først og fremmest nævnes J. S. Wahls. Wahl var efter Hendrik Krocks anbefaling bleven indkaldt hertil fra Hamborg, og Pintsælørdag 1719 ankom han til København med sin Hustru og lille Søn. Her for-

øgedes Familien med tre Døtre, der alle var voksne, da Tuscher kom hertil. Johan Salomon Wahl var en Mand med mange Interesser. Han var saaledes bl. a. Medlem af den Kommission, som 1739 blev nedsat for at beskrive den kongelige Mønt- og Medaille Samling.

Skønt Wahl efter den yngste Bendix Grottschillings Død 1737 var bleven Kunstkammerforvalter, fortsatte han dog sin Virksomhed som Hofmaler. Han har malet Portrætter af Kongerne Frederik 4., Christian 6. og Frederik 5. tilligemed deres Dronninger i hel Figur, i Knæstykker og i Brystbilleder. Kunstkammeret var vel en broget Samling af de mærkeligste Genstande, men det indeholdt tillige en ret anselig Malerisamling, der talte over 600 Numre. Det er en Selvfølge, at Wahls egne Kongebilleder fandtes her ligesom han ogsaa her fandt Plads til flere andre af sine Kunstfrembringelser. Her hang saaledes hans Selvportræt, der nu er i Kunstmu-seet og som turde være noget af det bedste, han har malet. Endvidere nogle Kopier af Wahl efter Rembrandt, Lingelbach og Antoine Sylvestre, det

sidste forestillende Kejser Frans 1. og Maria Theresias Bryllup.

Wahl forsøgte sig ogsaa som Landskabsmaler, hvad der fremgaar af Katalogen over hans Dødsbo; ved Auktionen blev der solgt seks Landskaber af ham, men ingen af dem vides at være bevarede.

Wahl var imidlertid ikke blot Maler, han dyrkede ogsaa den plastiske Kunst. Han har pousseret flere Buster af kongelige Personer

til Kunstammeret. Betalingen for saadan en Voks-buste synes at have været omtrent af samme Størrelse som den, der gaves for et malet Brystbillede. Wahl fik saaledes 17. Januar 1743 af Particulær Kassen udbetalt 52 Rdl. for en Voksfigur af Kong Frederik den 4. Til en Klædning til denne Figur medgik 4 Alen carmoisin Fløjl, 15 Alen Guldresser

Portræt af Wahls yngste Datter.

og 22^{3/4} Lod gennembrudte Guldgalonner, der kostede 79 Rdl. 5 #; en broderet Ordensstjerne og 12 Kroner kostede 19 Rdl.; en Paryk 8 Rdl. og Fløjlt til en Kappe 17 Rdl. 4 # 10 β. Hertil kom et forgyldt Skab af Form som en Portechaise, saa at Figuren med Tilbehør kom til at staa i ca. 200 Rdl. En lignende Voksfigur af Dronning Louise afleverede Wahl i Juli Maaned 1743; med Klædning og Glaskasse kostede den 156 Rdl. Til disse to Voksfigurer blev der af Hofsnedker Schæffer lavet to Skabe, der kostede 100 Rdl. foruden 76 Rdl. til Forgylderarbejde, der blev udført af Perspektiv-Maler Holtzbecker.

I Kunstkammeret fandtes lignende Voksfigurer af Anna Sophia, Frederik den 3. i romersk Dragt og Christian den 6. i forgyldt Harnisk, Slige Voks-buster var paa den Tid meget skattede, men dog ikke saa almindelige som de smaa Voks-Portrætter i Bas-relief, af hvilke mange er bevarede til vore Dage.

Det hørte med til Wahls Pligter som Hofmaler at vedligeholde Malerierne paa de kgl. Slotte, men efter at han var bleven Kunstkammerforvalter, fik han særlig Betaling for sit Arbejde som Restaurator. I

1740 fik han saaledes udbetalt 140 Rdl. for Reparation af 38 Malerier i den gamle Løngang. Men da han i Aaret 1748 optog en Fortegnelse over alle de Malerier, der fandtes paa Slottene Frederiksborg, Fredensborg, Frederiksberg og Rosenborg, lød hans Regning i den Anledning kun paa 14 Rdl. i Vognleje. Fra 1749 fik Wahl et aarligt Tillæg af 100 Rdl. for at vedligeholde Malerierne paa de kgl. Slotte, hvorefter hans aarlige Gage var 700 Rdl.

Wahl beboede sit eget Hus, Ny Børsgade Nr. 82, i hvilket der var Plads til hans store Malerisamling. Denne bestod ved hans Død af 362 Malerier, hvoriblandt 31 var malede af ham selv. I Følge Auktionskatalogen var Malerierne fordelt i 8 Værelser, nemlig: i den store Sal 66, i Biblioteket 41, i Soveværelset 32, i Storstuen 49, i den lille Stue næstved 10, i et lille Kammer i 3. Etage 73 og i Altankamret 12 Malerier.

Man faar heraf det Indtryk, at Familien Wahl har levet under gode økonomiske Kaar og indtaget en anset og agtet Stilling. Hvor sparsomme de foreliggende Oplysninger om Familiens private Forhold end er, kan det dog med Sikkerhed siges, at den

har haft sin Omgang blandt Byens bedste Borgerfamilier, og at den ved Slægtskabsbaand var nær knyttet til flere af disse. Wahls Søster Dorothea Philippina var gift med Daniel Chr. Clare, hvis Fader, Silke- og Klædekræmmer Johan Ludvig Clare paa Købmagergade, var Medlem af de 32 Mænds Raad, og hvis Broder Frederik Clare var Juveler og Guldsmed og som saadan jævnlig udførte Arbejder for Hoffet. Wahls ældste Datter Caroline Sophia var i 1738 bleven gift med Carl Frederik Huhn, Søn af Vintapper Huhn paa Østergade. Den næstældste Datter Johanna Salome blev i 1745 gift med Ernst Henrik Halle, Kaptajn ved Fynske hvervede Regiment i Nyborg. Endnu var der Sønnen Johan Frederik og den yngste Datter Frederikke Sophia tilbage i Hjemmet, men de havde begge to Bryllup i Aaret 1747.

Frederikke Sophia blev den 15. Maj 1747 gift med Marcus Tuscher, og efter Datidens Sæd og Skik foregik Vielsen i Brudens Hjem. Bruden var 20 Aar¹,

¹ Kirkebøgerne for Vor Frelsers Sogn brændte 1728. Vi kender derfor ikke Wahls Datters nøjagtige Alder. Men i Kirkebogen for V. Fr. S.s tyske Menighed ses det, at Johanna Salome blev konfirmeret den 7. Januar 1742 og Frederikke Sophia 13. Oktober 1743. De blev antagelig konfirmeret i 16 Aars Alderen.

Brudgommen 42, og det er sandsynligvis gaaet her som det gik den Gang ved saa mange andre Ægte-skabers Stiftelse: Forældrene valgte Svigersønnen, og Datteren tog lydige mod den Mand, de havde udset til hende. At Tuscher var en Svigersøn efter Wahls Hoved, derom kan der ikke være ringeste Tvivl, om Datterens Følelser blev der ikke spurgt. Hun havde iøvrigt kun Grund til at være tilfreds med den Mand, hun fik, thi Tuscher var ikke blot en anset Kunstner, men tillige en fint dannet og beleven Mand med et vindende Ydre, elskværdig og behagelig i Omgang.

Tuschers Forlover var Maleren GEORG NAGEL fra Nürnberg. Nagel var ligesom Tuscher udgaet fra J. D. Preislers Kunstkole i Nürnberg og havde ligeledes arbejdet for Baron Stosch i Florens samtidig med Tuscher. Om Nagels Ophold her i Byen ved vi ikke andet, end hvad de store Kunster-Lexica meddeler, at han var indkaldt hertil af Marcus Tuscher, og at han opholdt sig her i tre Aar. Hans Navn nævnes iøvrigt ikke i Particulær Kamrets Regnskaber og han har altsaa ikke for egen Regning udført Ar-

bejder for Kongen. Antagelig har han da hjulpet Tuscher med Kobberpladerne til Nordens Rejseværk. Tuscher havde jo god Grund til at ønske at faa dette Arbejde fra Haanden snarest muligt, thi først naar det var færdigt, kunde han for Alvor tage sig af Kunstakademiet. Og det viser sig da ogsaa, naar man ser nøje til, at det ikke er Tuschers Streg, der findes i alle Pladerne, hvad der synes at bestyrke den nævnte Gisning. Fra København rejste Nagel over Tyskland tilbage til Italien.

Tuscher havde, som allerede nævnt, afleveret de første 80 Kobberplader til Nordens Rejseværk og herfor i Februar Maaned 1747 modtaget af Particulær Kassen den kontraherede Betaling 800 Rdl. Han havde altsaa rigelige Midler i Hænde og lejede da en større Lejlighed hos Tømrermester Jacob Iversen, Vester-gade Nr. 222, nuværende Nr. 9. Her indrettede han sig et hyggeligt og komfortabelt Hjem, i hvilket der var et stort og to mindre Værelser til Gaden, stor Spisestue, Billardstue og Gæsteværelse i Sidebygning til Gaarden. Dette Hjem har sikkert været smukt udstyret med smagfulde Møbler og gode Ma-

lerier og i det Hele taget været præget af Tuschers højt udviklede Sans for Skønhed og Harmoni. Man faar et Begreb om Tuschers Interesse for Kunstindustri, naar man betragter den Bordplade af herligt florentinsk Arbejde, som han 1747 solgte til Kongen for 30 Guineer eller 157 Rdl. 3 $\frac{1}{2}$ og som nu findes paa Fredensborg. Dr. F. I. Meier siger i sin „Fredensborg“, at Tuscher har lavet denne Bordplade, men der foreligger intet til Støtte for denne Antagelse. I Kvitteringen anfører Tuscher udtrykkelig, at de 30 Guinéer er den Pris, han selv havde betalt.

I Aaret 1744 blev Kobberstikker JOHAN MARTIN PREISLER indkaldt hertil fra Paris — antagelig efter Tuschers Anbefaling. Johan Martin var næst yngste Søn af Johan Daniel Preisler og 10 Aar yngre end Tuscher, men denne kendte ham fra Paris som en dygtig Kunstner. Ved kgl. Resolution af 31. Juli 1744 blev der tillagt J. M. Preisler 300 Rdl. aarlig, hvilken Gage i 1751 blev forhøjet til det dobbelte. For at stikke et Portræt af Kong Christian den 6. efter Maleri af Wahl fik Preisler i 1747 — formodentlig for at bøde paa den ringe Løn — det usæd-

vanligt høje Honorar af 1000 Rdl. Preislers Virksomhed som Kobberstikker og som Lærer ved Kunstakademiet er iøvrigt saa velkendt, at vi ikke skal opholde os herved.

Ved den Tid, da Tuscher havde Bryllup, var der saaledes tre, maaske fire Kunstnere, der var udgaede fra Kunstskolen i Nürnberg. J. D. Preislers yngste Søn Valentin Daniel besøgte nemlig sin Broder her i København, hvor han opholdt sig i to Aar, muligvis 1746—47. Det er en Selvfølge, at disse Nürnberg-Kunstnere kunde have Glæde og Interesse af at komme sammen for at drøfte Ungdomsminder og kunstneriske Spørgsmaal. Hos Marcus Tuscher i Vestergade har disse Kunstnere sikkert ofte holdt Sammenkomster, i hvilke antagelig ogsaa J. S. Wahl og hans Søn Johan Frederik Wahl, som ligeledes var Maler, og vel undertiden ogsaa Kunstdrejer L. Spengler har deltaget. Der var Emner nok at drøfte, og de kunstneriske Forhold heri Byen i Almindelighed og ved Tegne- og Malerakademiet i Særdeleshed kunde give Stof nok til Diskussion.

Første Gang vi træffer Tuschers Navn i Forbin-

delse med Akademiet, er i en kgl. Resolution af 12. Februar 1748. Ved denne bestemtes det, at Maler MICHAEL CARDES og Tegner GEORG DAVID ANTHON skulde være „Informatores“ ved Akademiet, henholdsvis i Tegning og Malen og i Geometri og Arkitektur, og herfor nyde hver 100 Rdl. om Aaret. Bygningsforvalter NORUP tillagdes der 30 Rdl. aarlig for at føre Akademiets Inventarieprotokol. LA TOUR kunde foreløbig vedblive at fungere som Model og herfor oppebære 130 Rdl. om Aaret.

Derefter hedder det i Resolutionen:

„Vi ville ogsaa, at de i vor Gage staaende Malere: TUSCHER, GERHARD og PILOW samt Hofbilledhugger LE CLERC skulde være *Professorer* ved dette Akademi, skiftevis stille Modellen hver 14. Dag og overtage Tilsyn og Korrigering af denne.

Samtidig overlade Vi Tegne- og Malerakademiet den Sal i den nordlige Staldbygning, i hvilken Vi tidligere have haft Vaabenkammer, hvorefter de i Byen lejede Værelser opsiges og Betalingen af Huslejen ophører til Paaske.“

Og saaledes skete det, dog med den Ændring, at

Md. Lüders i Henhold til Lejekontrakten forlangte Husleje indtil Mikkelsdag 1749, hvad hun ogsaa fik. Akademiets nye Lokaler paa 1. Sal i den nordlige Staldbygning ved Kristiansborg vendte ud mod Stormbro; senere fik Akademiet yderligere to Sale i Bygningens modsatte Ende.

Akademiets Direktør, Oberstløjtnant EIGTWED gentager i en Skrivelse af 28. Oktober 1748 til Oversekretær Schulin den kongelige Ordre i følgende Udtryk:

„Efter kgl. allernaadigst Befaling ville Hof-Malerne Monsr. TUSCHER og PILOW ligesom ogsaa Hof-Billedhugger Monsr. LE CLERC hver 14. Dag udføre det dem som Professorer ved dette Akademi overdragne Hverv uden Godtgørelse.“

Vi lægger her Mærke til, at i den kgl. Ordre nævnes Tuscher først. Gerhard, der nævnes som Nr. 2, døde den 22. Maj 1748 og har saaledes kun ganske kort Tid fungeret som Professor.

I Anledning af Akademiets Flytning til Lokalerne i den nordlige Staldbygning ved Christiansborg giver Partikulær Kammerets Regnskab en Rekapitulation

af Akademiets Indtægter og Udgifter fra dets Oprettelse 1738 til 31. Marts 1747.¹

Samtidig med denne Ordre til Hofmalerne om at deltage i Undervisningen paa Akademiet faar de tillige Befaling til uden Betaling at vedligeholde alle Malerier paa de kgl. Slotte i og udenfor Residensen, dog skal de have deres Udgifter til Befordring dækkede ligesom ogsaa Haandlangere og Stilladser leveres frit.

Tegne- og Maler-Akademiets Flytning fra Md. Lüders til Salen over Prinsens Stald foregik den 28. September 1748, paa hvilken Dag Billedhugger Le

¹ Denne Oversigt lyder i Hovedtrækkene saaledes:

Af de d. 29. Oktbr. 1738 bevilgede 500 Rdl. modtog H. Krock 200 Rdl. i Forskud. Til Le Clerc udbetalt de resterende	300 Rdl.
For Aaret 1739 bevilget	300 -
Fra 1. Januar 1740 til 31. Marts 1747 (Resol. 24. Aug. 1740) altsaa 7 $\frac{1}{4}$ Aar à 500 Rdl.	3625 -
	tilsammen 4225 Rdl.
De aflagte Regnskaber udviser en samlet Udgift af	4237 - 1 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$
	12 - 1 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$
Af de bevilgede 500 Rdl. aarlig tilkommer der Akademiet fra 1. April til 30. Septbr. 1748.	750 Rdl.
Heraf er betalt til Md. Lüders Husleje fra Paaske 1748 til Mikkelsdag 1749, aarl. 170 Rdl., altsaa	255 —
til Maler Cardes Løn for 3. Kvartal	25 —
til Tegner Anthon do.	25 — 305 - 0 $\frac{1}{2}$ 0 $\frac{1}{2}$
Ialt ført til Udgift	317 Rdl. 1 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$
I Behold ultm. Decbr. 1748.	432 - 4 - 15 -

Clerc overleverede Inventariet til Bygnings-Forvalter Norup.

Der fandtes da 245 Stk. Kobberstik og 244 Haandtegninger foruden 182 mere eller mindre beskadigede Blade. Endvidere forefandtes der ca. 40 Bøger Tegne-Papir, en Del Hoveder og Fødder af Gibs samt 19 Stole, 14 gamle Bænke, 1 Bord, Reoler, Skab osv.

Inventarie-Regnskabet giver ogsaa Oplysning om andre Forhold vedrørende Akademiet. Angaaende Belysningen hedder det saaledes:

„Af Jøden Berent Wessly annammet efter Regning fra 21. Oktober 1750 til 24. December 1751 . . . 84 Potter Bomolie og 195^{1/2} Potter Rueolie til Lysning om Aftenen i de 2de store Sale, hvor der i den ene tegnes efter den levende Model og i den anden informeres Ungdommen i fri Tegning.“

„Jøden B. Wessly har fra ultimo Decbr. 1751 til ultimo Juni 1752 til Lysning om Aftenen i de 2 store Tegnesale osv. leveret 244 Potter Bomolie og 29 Potter Rueolie.“

Og endvidere:

„Af Inspektøren ved Kadet-Akademiet modtaget

fra 22. Oktober 1751 til 25. Februar 1752 til Lysning i 3 store Sale i Tegne- og Maler-Akademiet 7 Lispund Tælle-Lys“ samt fra Isenkræmmer Fr. L. Raupach fra 27. Maj 1750 til 22. Februar 1752 „6 L π 2 π Tællelys, 2 Pd. Bomuldsgarn til Væge samt 3 Bøger hvidt Kardus-Papir til Kobberstykernes Bekledning bag paa“.

I 1752 fik Akademiet en ny, stor Kobber-Lampe til 36 Væger med tilhørende Blyvægt af 24 Pund, 4 Jernhager samt en Tridse med Øsken.

Fra 29. Maj 1750 til 30 Maj 1752 blev der brugt 13 Favne Brænde i Tegne-Akademiets 3 store Sale.

Efter Regnskabet over Lys og Brændsel sluttede Undervisningen i Tegne- og Maler Akademiet den 14. April 1753. „Det Kongelige Danske Skildere-Billedhugger- og Bygnings-Akademi“ aabnedes paa Charlottenborg den 5. November 1753.

Forinden vi forlader Bygnings-Forvalter Norup og hans Inventarieregnskab, skal vi dog citere, hvad han skriver i Regnskabet for Tiden fra 31. August 1752 til 1. November 1754:

„Videre har jeg efter ved Døden afgangne Sal.

Hr. Oberst, Hof-Bygmester og Direktør Eigtwedts Foranstaltning til det kgl. Tegne- og Maler-Akademi, imedens det var herved Christiansborg Slot, over Hs. kgl. H. Kronprinsens Stald, som og efter det til Charlottenborg Slot er forflyttet og da kaldet det Kongelige Danske Skildere- Billedhugger og Bygnings Akademi, saavel som og siden, da Hr. Oberst Eigtwedt ved Døden var afgangen, efter Akademiets nuværende Direktør Hr. Salys Foranstaltning til det daglige Brug og nye Indretning imod mine Kvitte- ringer annammet følgende Sortementer, hvilke alle af sidstnævnte Direktør Saly efter hans herved frem- lagte Ordre af 29. Oktober 1754 er beordrede til Indtægt osv.“

Hermed har vi fulgt Akademiet igennem dets første 15 trange Aar indtil det Tidspunkt, da dets Hi- storie foreligger fuldt oplyst ved de Dokumenter, som er bevarede i dets eget Arkiv.

Vi vender nu tilbage til Marcus Tuscher, om hvem det altsaa kan fastslaas, at han fra 1748 var Professor ved Tegne-Akademiet — sammen med Pilo og Le Clerc — og har deltaget i Undervisningen. Vi har

dog intet Steds set ham omtalt eller nævnt som Professor, men derimod stadig betegnet som Hofmaler eller Skildrer. I Particulær Kassens Regnskaber nævnes han altid som „Kobberstikker og Maler“, naar det gælder Udbetaling af hans Gage, ved andre Lejligheder som „Skildrer“. Paa Mandtalslisten i Anledning af den i 1749 udskrevne, „Prinsessestyr“ betegner Tuscher sig selv som „Kønl. Historien Schilderer &“.

Den Tid nærmede sig, da det oldenborgske Kongehus kunde fejre sit 300 Aars Regerings Jubilæum paa Danmark-Norges Trone, idet Kong Christian I som bekendt blev kronet og salvet den 28. Oktober 1449. Dette Jubilæum vilde naturligvis blive fejret ved en Række store Festligheder og det laa da nær for Hofmalerne at bidrage deres til at forherlige denne Jubilæumsfest. At Tuscher ogsaa har næret Planer om at skabe et Kunstværk, der skulde forestille alle danske Konger af det oldenborgske Hus, er sikkert nok, men han har opgivet det igen. I Kobberstiksamlingen opbevares der nemlig en Tegning, forestillende det Indre af et Tempel med det danske

Vaaben, hvorfra de oldenborgske Kongers Stamtræ vokser op. Det vides ikke, om denne har været det første løse Udkast til et Transparent ved den store Illumination, hvormed Jubilæumsfesten fejredes tre Aftener i Træk. I Geheimeraadinde Holsteins Gaard paa Kongens Nytorv saas der en Illumination, der mindede stærkt om den nævnte Tegning af Tuscher.

At Tuscher var medvirkende ved Hovedstadens Udsmykning i Anledning af Regerings-Jubilæet er i høj Grad sandsynligt, men det er ikke lykkedes at finde noget sikkert Bevis herfor. Mon det dog ikke skulde være Tuscher, som har givet Tegning til det storslaaede „Ære-Tempel“ som Københavns Magistrat lod rejse paa Gammeltorv? I en samtidig Skildring („Kjøbenhavn i sin Jubel-Glands“ af E. H. Berling 1749) hedder det herom:

„Det prægtige illuminerede Ære-Tempel paa Høj- og Velædle Magistratens Vegne oprejst paa Gammel Torv.

Dette prægtige Tempel, som billig maa agtes for et Chef d'Oeuvre og det rareste, som Norden nogen

Tid har set af den Art, var oprejst ligeover den store Fontaine paa Gammel Torv. Bygningen præsenterede en regulær Ottekant, holdt 33 Alen i Diameter og 45 Alen i Højden, med 4 aabne Portaler imod de 4 Verdenshjørner eller imod de 4 Sider af Torvet. Disse store Portaler havde paa hver Side 2 fritstaaende Piller af den saakaldte nye Orden, mellem hvilke stod en Statue og ovenover Pillerne og Gesimsen en Vase. Ovenover hver Portal stod det fulde kgl. danske Vaaben med Monarkens Symbol og derover begge regerende Majestæters allerh. Navne en Chiffre. Paa de fire frie Kanter imellem Portalerne var udentil en Afdeling i Tavler med Indskrift paa hver af de 12 Konger af den Højlovlige Oldenborgske Stamme, som svarede til Højbemeldte Kongers Portraits, der præsenteredes inden i Templet. Ovenover dette Tavlværk var et Galleri, øverst med Pyramider og der bag ved en Kuppel, malet med Blykulør, hvorpaa saas 4 Aabninger, hvorudi *Temporis Felicitas* var forestillet. Øverst paa Kuplen var en ottekantet Piedestal, paa hvis 4 Kanter saas det Oldenborgske Vaaben, og paa de 4 andre derimellem

stod den Inskription: *Æterni data pignora certa cælitus imperii.*

Allerøverst sluttedes denne prægtige Bygning med en stor kongelig Krone, som tilligemed hele Templet var illumineret.“

Mesteren for dette Ære-Tempel er ikke nævnt hverken i Berlings Beskrivelse eller i Regnskabet i Raadhus-Arkivet. Regnskabet udviser, at Opførelsen og Illuminationen af dette Ære-Tempel kostede 7051 Rd. Foruden de tre Festaftener 28., 29. og 30. Oktober var Illuminationen ogsaa tændt den 4. November, hvorefter hele Herligheden blev stillet til Auktion og solgt til Nedbrydning, hvorved der indkom 474 Rd. I Arkivet har der en Gang eksisteret en Tegning af dette Ære-Tempel, men den findes der ikke mere, og man kan derfor ikke med Sikkerhed sige, hvilken Kunstner Tegningen til dette Ære-Tempel skyldes. Men med Udtrykket „Piller af den saakaldte nye Orden“ sigtes der utvivlsomt til den af Tuscher opfundne *Noriske Søjleorden*, og det kan vel næppe tænkes, at andre end Tuscher selv vilde anvende denne.

Perspektivmaler I. C. HOLTZBECHER udførte Malerarbejdet ved dette Ære-Tempel og modtog i Beta-ling herfor 1795 Rd.

I Aaret 1748 fuldførte Tuscher et stort allegorisk Billede, forestillende Kong Christian den 6., som hyldes af Danmark og Norge. Kongen rider paa en hvid Hest gennem en Triumfbue, ledsaget af en Page, som bærer hans Hjelm. To knælende Kvindefigurer, Danmark og Norge, rækker deres Kroner op imod ham, og Neptun følger deres Eksempel og overrækker Kongen en Skibs-Krone. Maleriet, der maalte 6 Alen 6 Tommer i Højden og 4 Alen i Bred- den, blev anbragt i „Rosen“ paa Christiansborg. Det blev af Samtiden meget beundret og anset for Tu- schers ypperste Værk, men det gik desværre til Grunde ved Slotsbranden 1794.

Tuscher havde arbejdet længe paa dette kolossale Billede og gjort mange Forstudier til det. Da det endelig var færdigt, indgav han den 12. Oktober 1748 sin Regning, der var skrevet paa Fransk og lød paa 800 Rdl. Han betonedede særlig, at Billedet var malet efter Kong Christian den 6.s Befaling og at alle Fi-

Udkast til Billedet af Kong Christian 6.

gurer var i Legemsstørrelse. 800 Rdl. var derfor den allernøjeste Pris.

Men hvis Tuscher ikke havde vidst det før, saa fik han nu at føle, at der blæste en anden Vind ved Hove end i Kong Christian den 6.s Tid. Han maatte nu døje den Tort, at der blev budt ham Halvdelen af den Sum, han havde forlangt, og at han maatte finde sig i, at andre Folk, der ikke var ham venligt sindede, takserede Værdien af hans kunstneriske Arbejde. Det maa have været et haardt Slag for den stolte og ærekære Kunstner, da han den 7. Januar 1749 indfandt sig ved Partikulær-Kassen for at hæve Betalingen for det store Billede og her blev modtaget af Bogholderen med den Besked, at Kongens Resolution lød paa, at der kun maatte udbetales 400 Rdl. Tuscher bed Harmen i sig; der var for ham ikke andet at gøre end at modtage de 400 Rdl. og endda sige Tak til. Bogholderen vendte det Halvark, paa hvilket Tuscher havde skrevet sin franske Regning, og skrev paa Bagsiden en Kvittering for 400 Rdl., som Tuscher underskrev med fast Haand.

Hvorledes det gik til, at Tuscher maatte døje en

saadan Krænkelser, kan nu ikke nærmere paavises. Men der er dog bevaret skriftlige Udtalelser af Lorenz Spengler, som siger, at det var Pilo, som satte ondt for Tuscher hos Overhofmarskal Grev A. G. Moltke, som bekendt Kong Frederik den 5.s Yndling. Grev Moltke synes at have benyttet sin Indflydelse hos Kongen paa en ret haardhændet Maade, bl. a. ved at faa den af Flaadens Udvikling højt fortjente Grev Frederik Danneskiold Samsøe fjernet. At Pilo har staaet højt i Moltkes Gunst, er sikkert nok, og at der heraf har udviklet sig Forhold, der kunde være saarende for Tuscher, er derfor ikke usandsynligt. Og det er forstaaeligt, at L. Spengler, der betegner Tuscher som en i Sandhed trofast Ven, ikke har betragtet Pilo med milde Øjne. Han giver da ogsaa sin Vrede Luft i de stærkeste Udtryk og skriver: . . . „Tuscher starb 1751, nachdem er vielen Chagrin durch Jalousie, die seine Kunst ihm verursagte, erdulden musste. Der Schwedische Künstler im Mahlen Pilo verläumdete ihn sehr beim Oberhofmarschall Moltke.“

I. C. Spengler, der var født 16 Aar efter Tuschers Død, gentager sin Faders Paastand og skriver her-

om: „Saa højt som Tuscher stod anskrevet hos Grev Danneskiold, saa umuligt var det for ham at erhverve sig Grev Moltkes Gunst, hvor han paa en nedrig Maade blev bagtalt af Pilo, der med god Grund frygtede en saa fortjenstfuld Rival. Græmmelse over de mange Chicaner, han stedse paa Kunstens Vegne maatte udstaa, forvoldte hans Død.“

Den Forklaring, som L. Spengler og hans Søn giver af Tuschers tidlige Død er dog næppe helt rigtig, den kan i hvert Fald ikke være udtømmende. At det kan have ærgret Tuscher at se sig miskendt af Overhofmarskallen, den Mand som i særlig Grad havde Kongens Fortrolighed, det er rimeligt, men at han herover ganske skulde tabe Modet, det vilde kun daarligt passe til hans Karakter og Villiestyrke. Han havde jo taget Horats' . . . *impavidum ferient ruinæ* . . . . til Valgsprog, og det er en Kendsgerning, at han arbejdede rastløs videre, som om der intet var i Vejen. En helt anden Sag er det, at da der slog sig Sygdom til, kan Græmmelse have haft en skadelig Virkning og maaske bidraget til at fremskynde hans Død.

Udkast til et Billede af Kong Frederik 5.

Tuscher havde ogsaa tænkt at ville male et tilsvarende Billede af Kong Frederik 5., hvad der fremgaar af en Tegning i Kobberstiksamlingen. Paa denne ses Frederik 5. til Hest, medens Fama svæver henimod ham for at sætte en Laurbærkrans paa hans Hoved. Dette Udkast er aldrig bleven udført, hvad Grunden dertil saa end kan have været.

Der er iøvrigt en mærkelig Omstændighed ved Tuschers store Portræt af Kong Christian den 6., nemlig at det har en paafaldende Lighed med Gerhards Portræt af Kong Frederik den 5. paa Rosenborg. Naar undtages Ansigterne er Ligheden mellem Tuschers Tegning og Gerhards Maleri saa stor, at man kunde antage, at den ene Kunstner havde kopieret den anden, hvad der naturligvis i dette Tilfælde er udelukket. Forholdet kan maaske forklares paa den Maade, at begge Hofmalerne har været bundne af en bestemt Tradition, der peger tilbage til H. Krock. Da der imidlertid paa Frederiksborg Slot findes en ret tarvelig udført Kopi af Gerhards Frederik den 5., er det maaske ikke for dristigt at fremsætte den Gissning, at der i Tegneakademiet har været stillet en

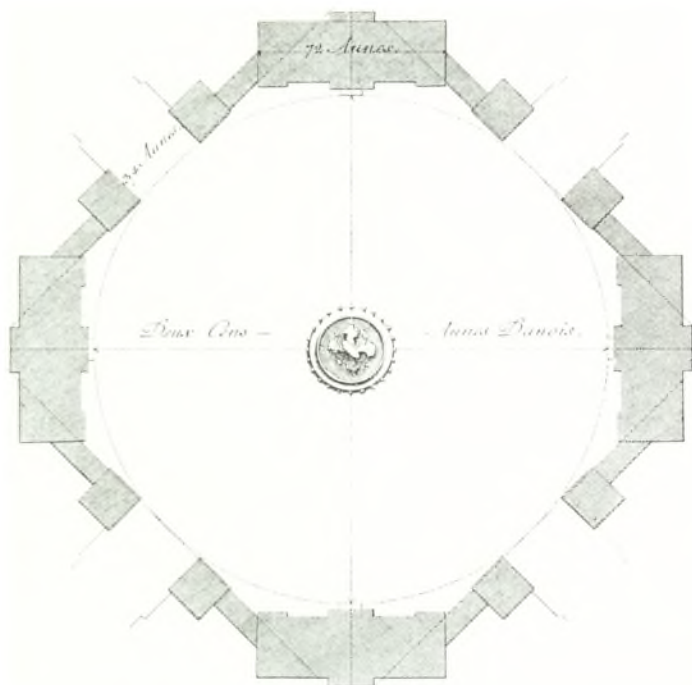
saadan Opgave, som de to Professorer saa har malet paa hver sin Maade, medens en Elev har kopieret Gerhard.

Ved denne Tid ser vi ogsaa Tuscher i Virksomhed som Malerirestaurator. I Anledning af Regerings Jubilæet 1749 blev Malerierne paa Christiansborg underkastede et grundigt Eftersyn. Partikulær Kassens Regnskab udviser saaledes, at Tuscher under 16. Maj 1749 fik udbetalt 188 Rdl. for „den store Udbedring af Malerierne i Appartements Galeriet med Tillæg af 50 Alen Lærred, 6000 Søm og 16 Pund „Spichöhl“ Fernis“. Her viser Tuscher sig for os i en ny Egenskab — som en Malerikonserverator, der ikke blot kan rense og fernisere gamle Malerier, men som ogsaa er i Stand til at overføre dem paa nyt Lærred. Det har sikkert været de værdifuldeste Malerier, som blev betroet til Tuschers Restaurering, medens de øvrige blev overgivne til Jakob Fabris' Behandling. Denne venetianske Maler var ankommen hertil fra Berlin og blev straks sat i Arbejde med at restaurere Malerierne i Taffel-Gemakket paa Christiansborg. Hertil anvendte han 159

Alen Lærred, men hans Regning lød kun paa 44 Rdl. 1 R . Samme Maler Fabris fik iøvrigt den 4. Januar 1751 udbetalt 400 Rdl. for Malerier, han havde leveret til Taffelgemakket paa Fredensborg.

Af andre Foretagender i Anledning af Regerings Jubilæet maa nævnes Planerne om Frederikskirken og det nye østlige Kvarter Frederiksstaden. Disse Planer er saa velkendte og saa ofte behandlede, at der vanskelig kan tilføjes noget nyt. Det var ved kgl. Reskript af 12. September 1749, at Planen for Bebyggelsen af Amalienborg Have blev offentliggjort. Den var udarbejdet af Oberstløjtnant Nicolai Eigtwed, som ligeledes havde udarbejdet Grundtegningen. I danske Dokumenter og Værker ses Marcus Tuschers Navn intet Steds sat i Forbindelse med disse Projekter. Men i Naglers Neues Allgemeines Künstler-Lexicon hedder det i 19. Bd., at Tuscher udarbejdede den Plan, hvorefter Amalienborg Plads skulde anlægges og bebygges, og det tilføjes, at Planen blev stukket i Kobber og dens franske Titel anføres. Det har ikke været muligt at finde denne af Tuscher udarbejdede Plan, hverken i Museer, Ar-

kiver eller Biblioteker, men at Nagler er rigtig underrettet bevises af Optegnelser blandt de oftnævnte

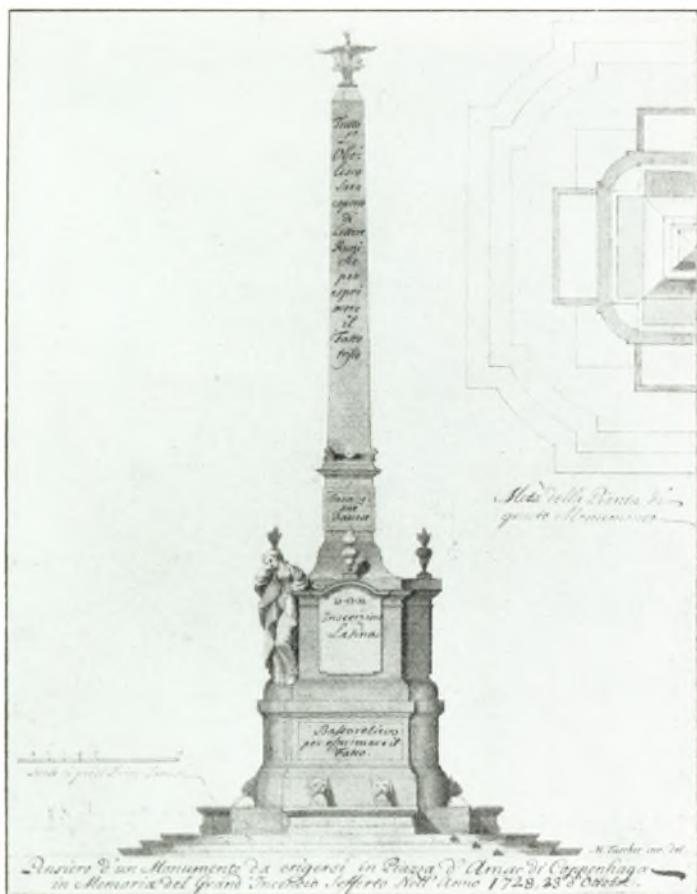

Plan over Amalienborgplads.

Dokumenter i det kgl. Bibliotek. Det er den nürnbergske Kunstner J. A. SCHWEICKART, som har stukket to Plader efter Tuschers Tegninger. Den ene

bærer Indskriften: „Plan général des Batimens de la Place octogone d'Amalienbourg à Copenhague“ og er 9" 11''' i Bredden og 8" i Højden; den anden har Indskriften: „Elévation de la Façade“ og maaler 9" 7''' og 5" 3'''. Foruden Tuschers Navn bærer de den mærkelige Signatur: „Gravé par J. A. Schweickart à Nuremberg pour conserver la Mémoire de cet Artiste“. Skulde man ikke synes, at denne Tilføjelse tyder paa, at Schweickart har vidst Besked med, at der i toneangivende Kredse i København herskede en Tendens til at ville kaste Glemselens Slør over Marcus Tuschers Navn? I hvert Fald har Schweickart baade som Nürnberger og som Kunstfælle følt det som Pligt at værne om Tuschers Minde. Den Omstændighed, at Schweickart ligesom Tuscher havde arbejdet hos Baron Stosch og der var bleven nærmere bekendt med Tuschers fortjenstfulde Virksomhed, har sikkert bidraget til at diktere ham den anførte Tilføjelse.

Allerede i Kong Christian den 6.s Tid havde Tuscher fremsat et Projekt til et Monument, som han tænkte rejst paa Amagertorv til Minde om den store

Udkast til et Monument til Minde om Branden 1758.

Ildebrand i København 1728. Monumentet skulde bestaa i et Springvand og en Obelisk, omgivet af Statuer og prydet med Basrelieffer og Inskriptioner, men det blev aldrig udført.

Senere, efter at Kong Frederik den 5. havde bestemt, at der skulde bygges et nyt Kvarter i den østlige Del af Staden og Eigtved allerede var i Gang med at opføre de fire Palæer paa Amalienborg Plads, fremkom Tuscher med et nyt Projekt til et stort Monument, og denne Gang havde han formet det saaledes, at det ufejlbarlig maatte tiltale Kong Frederik den 5.

Tegningen findes i Kobberstiksamlingen og en Gentagelse af den i Kunstindustrimuseet. Midt paa den ottekantede Amalienborg Plads ses en stor Klippe og ovenpaa den en Rytterstatue af Kong Frederik den 5. Klippen er gennemskaaren, saa at man fra alle fire Sider kan se igennem den, og paa dens Hjørner er anbragt fire Statuer: Danmark, Norge, Neptun og Herkules. Paa flere Steder bruser Vandet ud fra Klippen og falder ned i Bækkener, der bæres af Tritoner og Delfiner. Paa Foden af Tegningen findes følgende loyale Forklaring:

„Allerunderdanigst Forslag til et Springvand, som vil kunne blive til Pryd og Gavn for den nye Amalienborg Plads. Statuen af Hs. Maj. Kongen til Hest

Statue af Kong Frederik 5.

bør helst støbes i Bronze, de andre Statuer kan udføres i hvidt cararisk Marmor.

Skulde der mod Forventning blive gjort den Indvending, at Udførelsen af denne Plan vil kræve mange Penge, saa har jeg den Ære hertil at svare, at efter mit Skøn vilde Alverdens Penge ikke kunne

anvendes bedre end til Formaal, der tjener til Hs. Maj. Kongens Ære og Ihukommelse, til Prydelse for Byen og til Glæde og Gavn for dens Beboere.

f. t. 1750, København.

Marcus Tuscher.“

I Professor E. Holms Danmark Norges Historie 1720—1814 3. Bd. hedder det om Frederiksstaden og Tuschers Udkast til en Rytterstatue af Kong Frederik den 5.:

„Var det end paa en Maade som Stormændenes Kvarter, at den nye Bydel voksede op, skulde dog ogsaa Kongemagten forherliges ved, hvad der skabtes. Straks i den første Tid, da Planen til den paa-tænkte Bebyggelse drøftedes, fremsatte en af de dengang ansete Kunstnere herhjemme, Tyskeren Marcus Tuscher, Forslag til et storartet Monument til Ære for Kongen, der skulde knejse i det nye Anlæg. Tanken levede i nogen Tid i det skjulte, indtil man flere Aar derefter satte Kraft ind paa at føre den igennem. Et Mindesmærke for en fortjent Konge rejses naturlig efter hans Død eller naar han i det mindste i en Række af Aar har virket paa en betydningsfuld Maade til Held for Landet. . . .

Frederik den 5. var endnu i sin Regerings Begyndelse. . . . Men han kunde ikke modstaa forfængelig Lyst til at vise sig for Samtid og Eftertid med den Glans, et kostbart Monument kunde sprede over ham, han blev derfor i en overordentlig Grad ivrig for Tankens Gennemførelse, og Moltke ligesom vistnok ogsaa Bernstorff styrkede ham deri. Saly indkaldtes i den Anledning til København, hvor han kom i Aaret 1753.“

Dette Projekt blev ganske vist heller ikke ført ud i Virkeligheden, men det var dog Tuschers Idé, der laa til Grund for den nærmestfølgende Tids Bestræbelser for at faa Planen om en Rytterstatue af Kong Frederik 5. realiseret, hvad der som bekendt ogsaa lykkedes ved Hjælp af den franske Billedhugger SALY, om end i en noget simplificeret Form.

Som foran omtalt vedblev Tuscher at staa i Brevveksling med Johan Justin Preisler, som i Aaret 1742 var bleven Direktør for Maler-Akademiet i Nürnberg. I et Brev dateret København den 13. Maj 1748, udtaler Tuscher i Datidens overmaade høflige Vendinger sin Tak for Preislers Brev af 13.

Marts s. A. og for den deri fremsendte Lykønskning i Anledning af Tuschers Giftermaal. Heraf har Professor F. F. Leitschuh i sit iøvrigt fortræffelige Værk „Die Familie Preisler und Markus Tuscher“ ladet

Vase af Rav.

sig forlede til at drage den fejlagtige Slutning, at Tuschers Bryllup fandt Sted i 1748. Det staar der ikke noget om i Brevet, og Brylluppet blev som meddelt holdt den 15. Maj 1747.

Ved Siden af Arbejdet med Kobberpladerne til Nordens Rejseværk fandt Tuscher ogsaa Tid

til at sysle med andre Opgaver. Vi har allerede set, at Tuscher var virksom i Anledning af det oldenborgske Kongehus' 300 Aars Jubilæum, at han havde ydet sit betydelige Bidrag til Forherligelse af den afdøde Konge Christian den 6., og at han ligeledes havde givet Udkast til et Kolossalbillede af Frederik den 5.

Af andre opbevarede Tegninger ses det, at Tuscher har givet Tegning til flere af Drejer L. Spenglers kunstfærdige Frembringelser. Lige fra den Tid, da Spengler gjorde Tuschers Bekendtskab i London, bestod der et trofast Venskabskab mellem dem. Det er Spenglers Beundring og Højagtelse for Tuscher, som vi kan takke for, at mange af Tuschers Tegninger er bevarede, navnlig af dem der findes i Kobberstiksamlingsen. De Tegninger af Tuscher, som nu opbevares i Kunstaka-

Tegning til Spenglers Lysekrone.

demiets Bibliotek, har for de flestes Vedkommende tilhørt JOHANNES WIEDEWELT, der havde været Elev i Tegne-Akademiet, medens Tuscher var Lærer der.

Paa flere af de Tegninger, der har været i Spenglers Eje og bærer hans Mærke L S, har Spengler med sin ejendommelige Haandskrift skrevet: „von

dem berühmten Mahler Marcus Tuscher“. Spengler, som selv var en øvet Tegner, har altsaa søgt Tuschers Hjælp, naar han skulde udføre særligt fine Arbejder. Tuscher har saaledes tegnet en meget smuk Vase, som Spengler udførte i Rav til Kongen, og ligeledes givet Tegning til en Rav-Lysekrone i Form af et Tempel.

Denne Lysekrone, der nu findes paa Rosenborg, blev almindelig beundret og var Genstand for følgende Omtale i Dansk Post-Tidende Nr. 9, den 29. Januar 1753:

„Man mener at gjøre alle Elskere og Kiendere af kunstigt Arbejd en Fornøjelse ved at berette dem, at den af den Kgl. Hof- og Kunst Dreyer, Sr. Lorenz Spengler, fornylig af Raf forfærdigede Lyse-Krone er sidstafvigte Løverdag, i Følge Kgl. Allernaadigst Befaling, bleven bragt paa det Kgl. Kunst-Kammer.

Samme forestiller et aabent Minerva Tempel, hvor Minerva, udi fuldt Corpus udarbejdet, præsenterer sig midt udi Kronen ganske fri. Pillerne ere efter den Doriske Orden og den hele Krone er overalt efter de perspectiviske Regler indrettet. I Ziraterne findes

Kunstens Mangfoldighed. Og Kiendere, der have set samme, paastaae, at dette er mueligen det eneste regulaire Stykke af sin Art, der nogen Tid er set.

Det største Bevis paa dette Kunst-Stykkets Regularitet og Skønhed er den Allerhøyeste Contentement, som det har behaget Monarchen, vor Allernaadigste Konge, derover at tilkiendegive.“

Tuschers Tegning til denne Lysekrone er stukket i Kobber af W. A. Müller 1762.

Af andre Arbejder fra Tuschers Haand maa i første Række nævnes et Par Portrætter i Legemsstørrelse af den første Lensgreve til Ledreborg, Geheimeraad og Oversekretær

J. L. Holstein.

J. L. Holstein og hans Broder J. G. Holstein. Disse to Billeder, der findes paa Ledreborg, hører til noget af det bedste, Tuscher har malet, idet de viser os ham som en Menneskeskildrer, der ved Siden af at imødekomme Rokotidens Krav om en vis Fornemhed i ydre Holdning tillige gengiver den Sjælsadel og overlegne Dannelse, der er Grundlaget for den sande Dygtighed.

Altertavlen i Kapellet paa Ledreborg er ligeledes malet af Tuscher.

Vi ved, at Tuscher var en stor Bogelsker og stærkt litterært interesseret, det fremgaar tilstrækkelig tydeligt af den Omstændighed, at han trods sine beskedne Kaar havde samlet en stor og i alle humane Videnskaber velforsynet Bogsamling, der indeholdt mangfoldige Pragtværker og litterære Sjældenheder. At han tillige har næret Planer om selv at optræde som kunsthistorisk Forfatter, har ingen af hans Biografier hidtil omtalt. Og dog forholder det sig saaledes. Da Johan Dauws „Schilderer und Maler“ var udsolgt, agtede Forlæggeren at lade Bogen udkomme i et nyt Oplag, og han henvendte sig i den Anledning til

Marcus Tuscher. Tuscher paatog sig at bearbejde Bogen og lod et Eksemplar gennemtrække med hvide Blade, hvorpaa han skrev sine Rettelser og Bemærkninger. Han døde imidlertid, inden han vel havde faaet begyndt paa dette Arbejde.

Det blev CARL BERTRAM, som besørgede den anden Udgave færdig til Trykken 1755. Og det er i hans Fortale til denne, at de her meddelte Oplysninger om Tuscher findes. Her udtaler han tillige, at efter hvad han kan skønne af de Rettelser, som Tuscher havde begyndt at foretage, kan det næppe have været Tuschers Hensigt at ville forøge eller forbedre Bogens Indhold. Derimod havde Tuscher særlig haft sin Opmærksomhed henvendt paa at gengive fremmede Ord paa godt Tysk og at udelade alt det, han fandt overflødig, hvad der vilde sige det samme som omtrent en Trediedel af Bogen.

Men, fortsætter Bertram, hvad Tuschers Hensigt nu end har været, saa er det en Kendsgerning, at han døde, inden han havde faaet gjort noget videre ved dette Arbejde.

Skønt Tuscher saaledes ikke fik Lejlighed til at

vide, hvad han evnede som Forfatter, citerer C. Bertram tre Gange — Side 83, 187 og 199 — Udtalelser af Tuscher; de maa altsaa antages at have foreligget i det føromtalte Eksemplar af første Udgave. Intet af disse Citater indeholder noget af Betydning. Foruden i Fortalen nævner Bertram ogsaa i Teksten flere Gange Tuscher blandt de betydeligste Malere og betegner ham Side 104 og 315 som „den berømte Historiemaler Marcus Tuscher“.

Vi anfører disse Udtalelser, fordi vi lægger særlig Vægt paa at gengive Samtidens Dom. Det gælder ved enhver historisk Skildring at lade Kendsgerningerne tale saavidt muligt uden Paavirkning af personlig Sympati eller Antipati. Og da Tidens Tand desværre har lævnet os saa faa af Tuschers Værker, kan vi vanskelig af dem alene danne os en rigtig Forestilling om ham og om hans Betydning for Samtid og Eftertid. Af denne Grund maa vi tildels støtte os til samtidige, kompetente Dommeres Udsagn, og her kan vi fastslaa, at der blandt dem er fuld Enighed om at anerkende Tuscher som en fremragende Kunstner, hvis tidlige Død dybt beklages. Vi skal

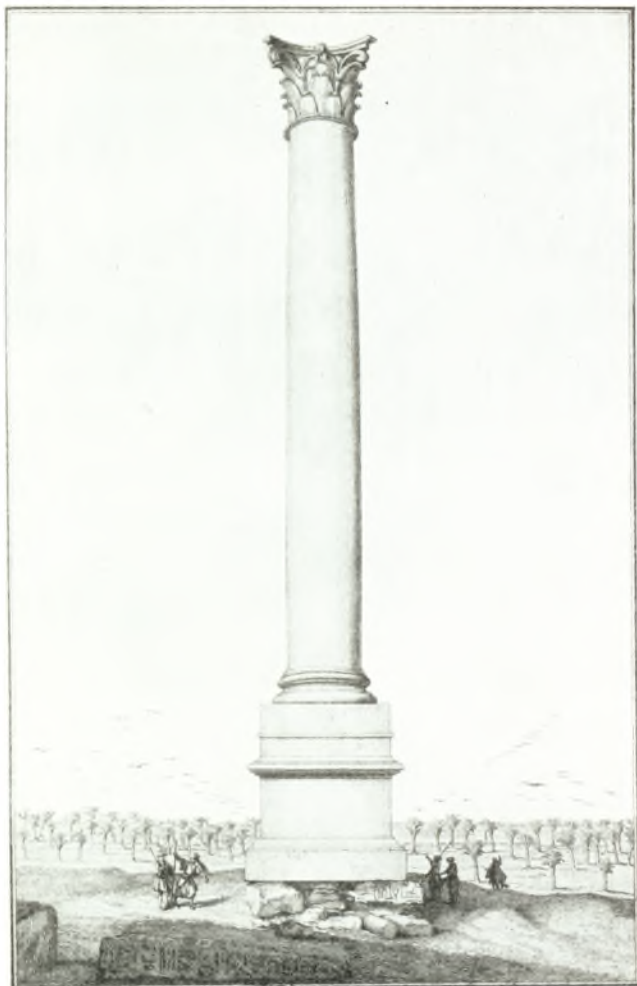

Capt. Fr. L. Norden.

her nøjes med at gengive to samtidige Udtalelser, en tysk og en engelsk.

Büsching skriver i „Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaft und Künste in Dänemark“ 1. Bind Pag. 106—7: „TUSCHER, født i Nürnberg og den sidste af afdøde berømte Malere i Danmark og Svigersøn af den endnu levende berømte Hr. Wahl, var en ualmindelig dygtig, berejst, kundskabsrig og erfaren Kunstner, hvis tidlige Død er at beklage. Han udmærkede sig særlig som Historiemaler. Til Erindring om ham har Arbien forfærdiget en Sølvmedaille af Størrelse som en Gylden osv.“.

Og i samme Værks 3. Bind hedder det i Omtalen af Kaptajn F. L. Nordens „Voyage d’Egypte“: „Kobberne, som udgør en væsentlig Del af Værket, er alle, med Undtagelse af det sidste, forfærdigede af den duelige Kobberstikker og Historiemaler Marcus Tuschler fra Nürnberg. Vi har allerede i første Bind af disse Efterretninger omtalt denne Mand, hvis tidlige Død er saa meget mere at beklage som han ved Siden af sin Kunst tillige besad Indsigt i Videnskaben. Her skal vi blot anføre, at ingen anden egnede sig i

Memnons Søjle, tegnet af F. L. Norden.

Minerva.

samme Grad som han til at besørge Kobberne til dette Værk, idet han havde plejet nøje Omgang med Forfatteren baade i Italien og England og var fuldt fortrolig med hans Hensigter.“

Den engelske Omtale findes i det store engelske Tidsskrift „Monthly Review“, der i 1757 i 17. Bind Pag. 76—80 anmelder den engelske Udgave af Nordens Voyage d’Egypte og her omtaler Tuscher paa

Tycho de Hofmans Vaaben.

følgende Maade: „Hvad angaar Kopperpladerne, da er de de selvsamme (som i den franske Originaludgave), en Omstændighed, som kun kan vække særlig Tilfredshed hos alle dem, der kender den mesterlige Udførelse ved den berømte TUSCHER, hvem vi havde den Fornøjelse at kende personlig og som forjente ikke mindre Agtelse som Menneske end Beundring som Kunstner.“

Til Nordens Rejsebeskrivelse havde Tuscher som

meddelt tegnet og raderet en Frontespice og Nordens Portræt i Folio samt 12 smaa Vignetter. Tuscher oplevede at se første Del af dette Værk trykt, hvilket skete i 1750.

Samme Aar udkom der her i København et andet Værk, som ligeledes var prydet med Vignetter af Tuscher. Det var Tycho de Hofmans Afhandling om Oprindelsen til at tage og give Tiende samt om Retten til at kalde Præster. Foran Fortalen til dette Værk findes en stor, smuk Vignet, signeret M. Tuscher og forestillende Minerva, omgivet af Attributer. Og ved Bogens Slutning er anbragt en Vignet af omtrent den samme Størrelse som den første, gengivende Hofmans Vaaben, der naturligt slutter sig til den korte latinske Selvbiografi, der udgør Bogens Slutning. Begge Vignetter er stukne af O. H. de Lode. At T. Hofman anbringer Vignetter af Tuscher i en historisk-juridisk Afhandling, tyder paa, at der har bestaaet et personligt Venskabsforhold mellem de to. I den korte Selvbiografi oplyser Forf., at han paa sine Rejser ogsaa havde besøgt Baron Stosch i Florens og at han skyldte ham Tak for udvist Venlighed og Belæ-

Frontespice til Nordens Voyage d'Égypte.

ring. Det ligger da nær at antage, at Hofman samtidig har lært Tuscher at kende, og da denne kom til København, hvor Hofman imidlertid var bleven Proto-

Vignet af Nordens Rejse.

kolsekretær ved Højesteret, er Bekendtskabet blevet fornyet og har ført til et varigt Venskab. De to Vignetter er typiske Repræsentanter baade for Tuschers Kunst og for Rococoens overlæssede Ornamentering. De holder sig imidlertid begge indenfor Skønhedens Grænser, og med Velbehag dvæler Øjet ved deres smukke Linier. Titelvignetten i samme Bog — det

danske Vaaben af Folkema — er et Eksempel paa Rococoens smagløse Forvridninger, der virker paa et Nutidsmenneske som Indbegrebet af Unatur.

Vignet af Nordens Rejse.

Tuscher har endvidere tegnet en Titelvignet til „Briefe über den gegenwärtigen Staat von Dänemark“ København 1758; den er raderet af Th. Laan. Og ligeledes en lille Titelvignet til Essendrop: „Physisk oeconomisk Beskrivelse over Lier Præstegjæld.“ Kbhvn. 1761.

Naar hertil føjes, at Tuscher har tegnet og raderet

en Ekslibris for H. Hielmstjerne, vil Fortegnelsen over hans grafiske Arbejder her i København antagelig være udtømt.

Med Raderingen af Kobberpladerne til Nordens Rejseværk, der vel maa anses for Tuschers betydeligste Arbejde her i Landet, var Tuscher i Slutningen af Aaret 1750 — altsaa efter syv Aars utrættelig Flid — naaet til den sidste, den 159. Plade. Han fik dog kun lige paabegyndt Arbejdet paa denne, da han atter maatte opgive det. Hans Sygdom — vistnok Brystsyge — tog hurtig Overhaand, og han døde den 6. Januar 1751. Den Dødsattest, der opbevares i Rigsarkivet, er først udstedt tre Fjerdingaar senere af Pastor J. Lorck ved Vor Frelzers Kirke og giver ingen Oplysning om Dødsarsagen. Den lyder paa Dansk saaledes:

Den 6. Januar 1751 døde Hr. Carl Marcus Tuscher, kgl. Hofmaler, efter længere Tids Svagelighed og blev derefter den 11. s. M. begravet paa Vor Frelzers Kirkegaard paa Christianshavn, hvilket jeg her ved paa Forlangende skyldigst bevidner.

Christianshavn, den 23. November 1751.

J. Lorck.

Paa Bagsiden af denne Attest har Tuschers Enke den 26. November kvitteret for hans Gage fra 1. til 6. Januar 13 Rdl. 2 #. Det fremgaar heraf, at Partikulær Kassen har forlangt en Dødsattest, forinden Gagen for de 6 Dage kunde udbetales.

Den 2. Januar 1751 havde Tuscher sidste Gang kvitteret for Gage, og skønt han da var syg, og det kun var fire Dage, før han døde, er hans Underskrift ligesaa fast som sædvanlig.

Medens Tuscher selv laa for Døden, nedkom hans Hustru den 4. Januar med en lille Pige, som paa Grund af de triste Forhold blev døbt allerede den 7. og fik Navn efter begge Forældre: Caroline Frederikke. Som Faddere er indskrevne: Johan Adam Baron v. Geuder, Kommandør Rømeling, Major Ernst v. Halle og Kunstammerforvalter J. S. Wahl samt Fru Maria Sophia Wahl og Jomfru Maria Sophia Clare. Sandsynligvis har kun de tre sidstnævnte været til Stede ved Daabshandlingen.

Tuschers Begravelse foregik den 11. Januar paa Vor Frelses Kirkes „nye Urtegaard“. For Gravstedet blev der betalt 6 Rdl. 4 #.

Efter Tuschers Død blev den sidste Plade til Nordens Rejse fuldført af O. H. de LODE. Dennes Arbejde er i og for sig meget respektabelt, men det er dog kun et Stik efter en anden Kunstners Tegning, og det savner det Tilskud af selvstændig Kunstneropfattelse, som gør Tuschers Raderinger af Nordens Tegninger saa fyldige og interessante, at de gør Indtryk af Originalraderinger. Man ser først rigtigt, hvor overlegent fuldendt Tuscher har løst sin Opgave, naar man sammenligner hans Arbejde med andre Kunstneres paa det samme Omraade. Samtlige Raderinger og Vignetter er talende Vidnesbyrd om, at Tuscher har været ligesaa opfyldt og gennemtrængt af Værkets Aand som Forfatteren, og det viser sig saaledes at have været fuldt begrundet, hvad der udtaltes i Brevet fra Kong Frederik den 5. til Videnskabernes Selskab, at Tuscher var den eneste, som kunde udføre Stikningen af Nordens Tegninger paa en tilfredsstillende Maade.

De af Tuscher komponerede Vignetter slutter sig ligesom ogsaa Frontespicen nøje til Værkets Aand, hvad man derimod ikke saa ubetinget kan sige om

de af P. CRAMER tegnede Vignetter til Værkets 2. Del. Skønt alle Kobberne efter Nordens Tegninger saaledes var færdige i Begyndelsen af 1751, lykkedes det dog først i 1755 at faa Værket udgivet. Professor C. MOLBECH giver i „Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Historie i dets første Arhundrede 1742—1842“ en udførlig Skildring af alle de Hindringer, der mødte Udgivelsen og Trykningen af Kaptajn Nordens med saa store Forventninger imødesete Værk. Ved dette har Kaptajn Norden med Hæder indskrevet sit Navn som dansk Opdagelsesrejsende og arkæologisk Forfatter, men det bør samtidig erindres, at en væsentlig Del af Æren for, at Nordens Værk udkom i en saa tiltalende Skikkelse, skyldes Tuscher.

Iøvrigt kan det kun beklages, at Videnskabernes Selskab havde gjort Oplaget saa lille, at det hurtigt blev udsolgt, og Originaludgaven er nu meget sjælden. En engelsk Udgave med samtlige Kobberplader udkom i London 1757 og samme Aar udkom der en anden engelsk Udgave uden Billeder. I Paris blev den franske Originaludgave optrykt 1795—98 i 3

Bind i Kvart med reducerede Plader, og endelig udkom der i 1775 en dansk Oversættelse ved JØRGEN STAUNING, Kapellan i Aarhus. Denne Oversættelse er i Oktav og uden Kobbere. Den omtaler Tuscher i Udtryk, der væsentlig er Laan fra „Efterretninger om Nye Bøger og Lærde Sager i Danmark og Norge for Aar 1756—57.“ Det hedder saaledes blandt andet:

. . . „Kongen beordrede, at Værket skulde bringes til Fuldkommenhed og at Tegningerne skulde stikkes i Kaaber ved den berømte Marcus Tuscher fra Nürnberg. Denne store Mand forenede med Indsigt i Kaaberstikker- og Malerkonsten tillige en god Smag i de smukke Videnskaber og Oldsagerne. Kundskab i de Mathematiske Videnskaber og overalt dyb Indsigt i Bygningskonsten ophøjede ham kiendelig over de almindelige Kunstnere. Desuden var han den eneste, der med nogen Nytte kunde foretage sig dette Arbejde, han havde i mange Aar været Forf.s Ven, hvilket Venskab, der først var blevet indgaaet i Italien, blev fornyet i London, hvor den Ægyptiske Reyse var det sædvanlige Indhold af deres daglige

Samtaler. Hr. Tuscher havde indprentet sig sin Vens Begreber, og Tegningerne over den Ægyptiske Reyse vare ham nesten ligesaa vel bekiendte som Forf. selv, han havde og, for at behage Hr. Norden, stukket de tvende første Tavler til det Forsøg, som blev trykt i London 1741. Hr. Tuscher paatog sig ogsaa Arbejdet, helst da det kunde bidrage saa meget til hans Vens berømmelige Æreminde, og kom til den Ende til Kiøbenhavn, hvor han, bestemt til at blive Professor ved det Kongelige Maler- Billedhugger- og Bygnings-Academie, kunde have forøget sin Anseelse, dersom ikke Døden havde taget ham bort midt i hans Løb. Efter hans Ankomst til Kiøbenhavn bleve Tegningerne ham overleverede, som han begyndte at udstikke, og arbejdede derpaa med en Iver, som var oplivet ved det fortrolige Venskab, der havde været imellem ham og den salig Afdøde . . .

. . . med Hr. Tuschers Arbejde var det allerede kommet saa vidt, at alle Tavlerne vare stukne, da han døde, undtagen den 159., som man derfor maatte lade forfærdige ved en anden. Han havde og allerede stukket Forfatterens Billede og paa samme

Tavle en Medaille, som han havde udtænkt til Forf.s Æreminde . . .“

Efter Tuschers Død saa det trist ud i hans Hjem, og det er forstaaeligt, at hans Enke straks opsagde den store Lejlighed — Tømremester Jacob Iversen averterede den ledig for en eller to Familier, inden Tuscher endnu var begravet — og snarest muligt flyttede med sin lille Pige tilbage til sine Forældre i Børsgade, hvor der var rigelig Plads. Det var ligeledes ganske naturligt, at hun lod sin Mands Efterladenskaber og Samlinger af Bøger og Kunstsager sælge ved Auktion. Ved alle herhen hørende Dispositioner har hun naturligvis fuldstændig ladet sig lede af sin praktiske og erfarne Fader. Wahl har ved mange Lejligheder vist sig som en dygtig Forretningsmand, der forstod at skatte Pengenes Værd. Og han viste det ogsaa her i Forholdet til sin Svigersøns Dødsbo. Uden sentimentale Skrupler tog han Bestemmelse om, at Tuschers Indbo, Gangklæder, Haandtegninger og Raderinger, kort sagt alt hvad der kunde gøres i Penge, skulde sælges. Selv Marcus Meyers Bronce-medaille med Tuschers Portræt og de af Tuscher

selv tegnede Medailler med Portræt af Baron Stosch og Diogenes i Tønden ligesom ogsaa det første Bind af Nordens Rejse, der var sendt Tuscher som Frieksemplar, maatte vandre paa Auktionsbordet.

Tuscher havde jo dog efterladt sig en Datter, og den Tanke synes da ret nærliggende, at denne Datter senere vilde sætte Pris paa at eje nogle synlige Erintringer om sin berømte Fader. Man kan derfor ikke frigøre sig for det Indtryk, at Tuschers Enke ikke har vist stor Pietet mod sin Mands Minde, siden hun kunde skille sig ved Ting, som hun vidste havde været Tuscher dyrebare. Og hendes økonomiske Forhold var gode, saa hun behøvede ikke at sælge Rub og Stub for at kunne slaa sig igennem. I Pension havde hun 150 Rdl., hvad der den Gang var tilstrækkeligt til et anstændigt Udkomme for en Enke med et Barn.

Auktionen over Tuschers Dødsbo fandt Sted i Vestergade Tirsdagen den 23. Februar.

Et Eksemplar af Auktionskataloget findes opbevaret i det kgl. Bibliotek. Det er — som de fleste Auktionskataloger — Hastværksarbejde med en me-

get skødesløs Korrektur, saa at det paa flere Steder er vanskeligt at forstaa. Der er adskilligt, som tyder paa, at det er nedskrevet efter J. S. Wahls Diktat.

Kataloget, der er udstedt af Niels Holm, Auctions-Forvalter ved den Kongelige Hof-Etat, viser, at Auktionen begyndte om Formiddagen Kl. 8 hos „Mad. Tuscher, boende hos Jacob Iversen, Tømrermester paa Vester-Gaden og meldes til Efterretning, at Betalingen skeer til Andreas Mathisen Lund imod Varenes Annammelse.“

Som Hofmaler optraadte Tuscher i en rød Skarlagens Klædning med blaat Silkefoer, blaa Silkevest og Knæbenklæder; hertil hørte Sølvkaarde, Sølv Sko- og Knæspænder og rød engelsk Fløjskaabe. I Kataloget tilføjes, at Fløjskaaben var ny. Til borgerlig Festdragt havde han baade „en grøn Kjole (der ogsaa var ny), med hvid udsyet Vest“ og en sort Kjole og Vest, og hertil hørte „et ægte Spanskrør med nymodig Guldknap“. Der blev endvidere solgt en særlig Sommerklædning, men den er ikke nærmere betegnet. Det eneste, der solgtes af Underbeklædning, var 21 Skjorter af fint hollandsk Lærred.

Katalogets første Nummer var „et nyt Guld Ur-slet“, hvad der vel er et Guldrepeteruhr. Blandt Sølv-sagerne lægger man Mærke til et Porcellæns Krus med Sølv Laag og Hank. Af større Genstande kan nævnes et Klaver, „en liden Biliart med Skuffer under og tilbehørige Kugler og Lamper“, en Drag-kiste, to „Skabe med Knapper under“, et Clausen-bal“ (?), 5 Borde, „sex Ryslæders Stole“, en Læne-stol, et Par gamle Stole, 3 „Skak-Senge“, hvoraf en „med grønt Makey“, Sengklæder, Bogreoler, et Vin-fad, flere Kobberplader, af hvilke en „med Pulver-møllen i Dyrehaven“, en Parykblok, et stort „Bru-dedekke haut de lis“, to „Par Raskes Gardiner med Kapper og Kvaster“, to grønne Taftes Rullegardiner, 10 „Chages (?) at sette udi Vinduet“, en Tin Kaffe-kande og Mælkekande, en Staal Bordkrans m. m.

Under Rubriken „Adskilligt“ er opført Tuschers Malersager, hvoriblandt en Elfenbens Daase til Far-ver, en „Gniesteen til Farver af Porphyrr med Løber“ og en stor Rivesten med Løber, to Staffelier, en Pa-let, en Hest og et Hestehoved, et Malerskrin af en-gelsk Træ, et engelsk meget propert Tegnebrædt med

Lineal, to „Enkemænd at tegne efter“, gammeldags Flitsbuer, et Sølv Tegnebestik, tre Kikkerter, to Fløjter, flere Bundter Tusk, fine Slibestene og andet Værktøj. Desuden Kong Christian den 6. drejet i Messing, Marcus Tuscher i Bronze (Medaillen af M. Meyrs ?), Baron Stosch i Medaille af Marteau og dito med Forandring; (disse tre Medailler findes i Nationalmuseets Møntsamling). Endvidere et stort Skakspil, et lille „rart“ Skakspil af Elfenben (formentlig drejet af L. Spengler efter Tegninger i Kobberstiksamlingen). En romersk Kejser sleben i en Sten (Helfigur) til en Ring, fem Skuffer med Svovlaftryk af antike Stene med Beskrivelse, Robert Walpole af Natter, „en lærd Mand i Tin“, „en rund Æske af Tin med adskillige Mynter udi“, en „Blikæske med Mynter og smaa Stene“, en lille Haar-klemme osv.

Under „Skilderier“ findes 16 Malerier, Skitser og Udkast, hvoriblandt et originalt Stykke af Franciscus Miris“ og fire Landskaber af Bomel. Af Tuscher var der Portræt af Kong Frederik den 5. og Dronning Louise, Vulkan og Venus, et Stykke med

to ægyptiske Figurer“, samt flere Udkast til Altertavler og nogle Lærreder, der kun var grundede. Kataloget er desværre saa mangelfuldt affattet, at det i mange Tilfælde slet intet oplyser. Betegnelser som „en Mand udi Slobrok“, „et Engelsk Fruentimmer malet af hende selv“ og „et stort Stykke ikke fuldferdig gjort af Tuscher“ siger jo intet.

Det næste Afsnit „Kaabber Stykker“ tæller 200 Numre, omfattende henved et Tusind Blade Haandtegninger, Raderinger og Kobberstik. Her lægger man særlig Mærke til 11 Eksemplarer af Tuschers store Radering „Indtoget i Florens“, Vignetter til Nordens Ægyptiske Rejsebeskrivelse, en „Illumination holdet 1728 i Rom“ foruden mange andre Originaltegninger af Tuscher. Endvidere „Kronborg tegnet af Kapitajn Norden“, en Mængde fortrinlige Sortekunstblade af flere Medlemmer af Familien Preisler, Arkitekturtegninger fra Rom, Paris og London samt mange Raderinger af A. Dürer og L. Cranach.

Ved enkelte Numre er Auktionsprisen vedføjet i Kataloget. Nr. 5. „La Galerie de Lambert“, malet af Le Brun og stukket af Picart, 16 Blade, blev saa-

ledes betalt med 6 Rdl., men det synes at have været en Undtagelse, de fleste noterede Priser er meget smaa, kun nogle faa Mark. Saaledes kan anføres „Et Stykke efter Rubens og seks Portraiter“ 4 # 2 β . „Hirschholm og adskillige romerske Tegninger“ 3 # 13 β , „Adskillige Prospector ved Altorf og Nürnberg“ 3 # 12 β , „et Bundt af adskillige Kaabberstykker“ 3 # 8 β , et Bundt dito 3 # 12 β , nogle Bygnings Tegninger 1 #. Af Le Clerc er der 15 Numre, af Miani et Blad: Kongen til Hest; endvidere en Originaltegning af Bouchardon, 25 Blade Tegninger og Prospekter fra Paris og 23 Prospekter af Bygninger i London.

Efter et lille Afsnit „Adskillige Tegninger“, der kun omfatter 19 Numre, vistnok væsentligst Tegninger af Tuscher, kommer Katalogets sidste og største Afdeling: Bøger. Den omfatter 638 Numre, nemlig 101 i Folio, 148 i Kvart, 301 i Oktav og 88 i Duodez. Over 100 Bind omhandlende Malerkunst og Kunstens Historie, 46 Bind Arkitektur, medens 28 Numre indeholdt sprogvidenskabelige Værker, Ordbøger og Grammatiker i Fransk, Italiensk, Latin,

Sappho og Eros. Kunstmuseet.

Græsk, Hebraisk, Ægyptisk, Arabisk, Spansk, Engelsk og Dansk. Foruden mange historiske, kultur- og religionshistoriske og filosofiske Værker indeholdt Samlingen en stor Del græske og latinske, italienske, franske, og spanske Forfattere samt nogle faa Værker paa Dansk. Af Holberg var der syv Bind i tysk Oversættelse. Af Biblia Vulgata fandtes der Udgaver fra 1512 og 1584, desuden fandtes Bibelen paa Engelsk og det Ny Testamente paa Italiensk. Af Luthers Bordtaler var der en Folioudgave, Eisleben 1566.

Dette Auktionskatalog giver paa sin Vis et værdifuldt Bidrag til Vurderingen af Tuschers Personlighed. Det gamle Ord: Sig mig, hvem du omgaas, saa skal jeg sige dig, hvem du er! har ogsaa sin Gyldighed i Forholdet mellem en Mand og hans Bogsamling. Man faar af Tuschers Efterladenskaber Indtryk af en Mand, som først og fremmest har søgt at tilegne sig det størst mulige Maal af Kundskaber samtidig med at han benyttede enhver Lejlighed til at udvikle sin tekniske Færdighed til den størst mulige Fuldkommenhed. Vi ser ham som en ivrig og begejstret Sandhedssøger, hvis Skønhedssans er lutret ved

Studiet af Antikerne, hvorom hans hele Produktion bærer Vidne. Han var opvokset og uddannet i Roccoens snirklede Stil, men uden helt at arbejde sig ud af den gav han i mange af sine Værker et personligt Tilskud af ædel Simpelhed, der virker saare tiltalende. Der er over hans Streg en egen nobel Ynde, der er det ydre Udtryk for en skøn, harmonisk Sjæl.

Tuscher var ikke Videnskabsmand, men en prøvende, søgende Kunstner, der indsaa Betydningen af en grundig og alsidig Dannelse og forstod, hvor nødvendigt det var at følge med i Udviklingen paa alle Aandslivets Omraader. Lige fra sin tidligste Ungdom havde han med enestaaende Flid og Energi tilegnet sig Tidens højeste Dannelse og erhvervet sig en ikke almindelig aandelig Erfaring, som var den solide Basis for den Overlegenhed, hvormed han i alle Forhold gjorde sig gældende. Arbejdsiver, Flid og Energi var de Løftestænger, der hjalp den fattige Vaisenhusdreng frem til en anset Stilling i Samfundet og til at indtage en Hædersplads i Kunstens Historie. Thi vel var Tuscher ikke noget banebry-

dende Geni, men som en alsidig begavet og ualmindelig talentfuld Kunstner har han dog ved sit Eksempel haft Betydning for Kunstens Udvikling i Danmark, skønt han døde i sin bedste Manddomsalder og inden han endnu fuldtud kunde hellige sig den akademiske Lærergerning, hvortil hans Hu stod og hvortil hele hans Liv havde været en Forberedelse. Det kan dog anses som givet, at han som Lærer har stillet store Fordringer til den tekniske Uddannelse, hvad han kunde gøre, som selv stod saa højt i teknisk Fuldkommenhed.

Iøvrigt ved vi saa godt som intet om Tuschers Virksomhed som Lærer ved Tegne-Akademiet. Og det er i det hele taget forbavsende lidt, der fra hans Samtid er overleveret os angaaende hans Liv og Virksomhed her i Byen. JOHANNES WIEDEWELT, som var født 1731 og som vides at have været Elev paa Tegne-Akademiet, omtaler ikke Tuscher nærmere i sine Optegnelser, men den Omstændighed, at Wiedewelt havde samlet og opbevaret de 68 Haandtegninger af Tuscher, som nu findes i Kunstakademiets Bibliotek, tør man vel nok opfatte som Bevis for, at

han har syntes godt om Tuscher og anerkendt hans Betydning som Kunstner.

Det er J. Wiedewelt og L. Spengler, hvem vi kan takke for, at henimod et Hundrede af Tuschers Haandtegninger er bevarede. Og det er L. Spenglers Søn J. C. Spengler, som har skrevet Tuschers Biografi i Danske Magazin. Det er ligeledes J. C. Spengler, som ved Auktionen over Baron Haller von Hallersteins Samlinger i Nürnberg 1841 erhvervede de haandskrevne Efterretninger om Tuscher, som nu findes i det kgl. Bibliotek. Blandt disse Papirer findes der et Brev fra J. C. Spengler til Konferensraad Treschow, dateret København 12. Juni 1815, hvori Tuscher omtales paa følgende Maade:

„Blandt Tuschers Arbejder bør i Særdeleshed at anmærkes som et Mesterstykke hans Christian den 6. til Hest, ledsaget af en Page til Fods, der bærer hans Hielm, og som under en Æreport, med Baggrund af Christiansborg Slot, modtager Danmarks og Norges Hylding. Dette ypperlige store Maleri, der hængte i Rosen paa Christiansborg Slot, brændte tilligemed de øvrige der ophængte pragtfulde Stykker.

Endnu besidder Kongen et lidet Cabinetstykke af Tuscher, forestillende en siddende Sibylle, der skriver paa en Tavle, ved hende Cupido holdende Fingeren for Munden, i Grunden ses et Tempel.

I min Faders Samling af Malerier var tre skjønne Stykker af ham, nemlig: et stort Landskab med Ruinerne af Persepolis og tvende allegoriske Stykker forestillende Sommer og Efteraar. Disse sidste var ganske tænkte i Poussins Aand, men udført med en kæk Pensel og kraftig Colorit. Det første var formedelst den brændende Tone, hvorved denne varme Himmelsegn var udtrykt, et højst beundringsværdigt Landskab, der gjorde selv en Claude og en Both kold. En talrig Karavan under Bedækning af Janitscharer til Hest og til Fods, der gjorde Holdt for at betragte denne berømte Dal, var udført med yderste Nethed og oplivede det hele paa en karakteristisk Maade.

Ligeledes befandt sig i min Faders Samling af Haandtegninger ikke mindre end 20 Stykker af Tuscher nemlig:

En meget stor Tegning i sort Kridt, forest. Janus, der lukker Døren op.

Plan til Kong Frederik V.s Statue til Hest, omgivet med Springvand.

2de ypperlige Tegninger i Tusk, Kong Christian VI til Hest, saaledes som udført i det store Maleri, og Kong Frederik V til Hest ligeledes med allegoriske Figurer, som skulde have tjent til Pendant, men som aldrig blev udført i Maleri.

2de Esquiser og et Studium til Greverne af Holsteins Portræter, som er udført i Livsstørrelse paa Lethraborg.

2de Dekorationer til Æreporte og et allegorisk Stykke, alle 3 i Tusk.

Christian VI til Hest og et Platfond, begge udi Tusk paa blaat Papir ophøiet med hvidt.

Hans eget Portræt; Studier af Hoveder og et Hundehoved, alle 3 tegnede med Sortkridt paa blaat Papir.

4 forskellige Tegninger i Tusk og med Pennen.

Endvidere erindrer jeg mig at have set af Tuscher i Florenz: Galilæis Portræt i brændt Ler, samt et sjældent Kobber, stukket efter et Original af Tuscher, som denne forærede det Colombariske Selskab, forestillende Eruptionen af Vesuv den 12. Maj 1737.

Min Dom om Tuscher som Kunstner er: at han havde et udmærket Talent for alle skønne tegnende Kunster, og var hans fyrige Aand lige stor baade som Maler og Architect. Hans Malerier røber alle en stor

og ædel Stil. Hans udstrakte Lærdom viser sig i Særdeleshed i hans sindrige og poetiske Kompositioner. Under Stoschs Anførsel havde han erholdt en sjælden Færdighed i Mythologien saavel som i Alderdoms Historien.

Hans dristige Tegning lig hans Kolorit bærer kendelig Præg af den florentinske Skole, i hvilken han fortrinlighaverdannede sig. Hvad Luft- og Linieperspektiv angaar, da besad han

deri de dybeste Indsigter. Ved en let og øvet Pensel samt en liflig Sammensmeltning af Farver vidste han at frembringe den skønneste Harmoni i sine Værker.

Jeg besidder et Mathematisk Bestik af overordentlig Nøjagtighed, Instrumenterne alle af Sølv og nogle deraf mærkede med Tuschers Navn, Opholdssted og Aarstal, som giver mig den Formod-

ning, at disse muligen kunde være forfærdigede af ham selv.“

Saaledes lød J. C. Spenglers Dom om Tuscher som Kunstner. Hans Udtalelse i Danske Magazin om Tuscher som Menneske gengiver naturligtvis Faderen L. Spenglers Meninger: „Tuscher var af en blid Karakter, munter og behagelig i Omgang og en sand og trofast Ven af den, som engang havde erhvervet sig hans Agtelse.“

Foruden de alt omtalte Breve fra Tuscher til J. D. Preisler og J. J. Preisler er der bevaret et Brev fra Tuscher til Kaptain Edel i Nürnberg, dateret København den 11. April 1750. Brevet er i nærværende Forfatters Eje. I det Kongelige Bibliotek findes der en Afskrift af det sammen med de øvrige Afskrifter af Tuschers Breve. Brevet til Kapt. Edel indeholder intet af Betydning for Kunsthistorien, men det har dog en vis Interesse derved, at Tuscher deri omtaler en Kaptajn STEUBEN, som havde gjort en Opfindelse, hvorved det blev muligt at skyde indtil 24 Skud i Minuttet med en Kanon. Tuscher skriver, at det lyder utroligt med denne Hurtigskydning, men at det

forholder sig rigtigt. Steuben havde udgivet en trykt Beretning om sine Forsøg, men den var vanskelig at faa fat i; saasnart som muligt skulde Tuscher sende den.

Denne Kaptajn Christian Ludvig Steuben var Lærer i Artilleri og Fortifikation ved Landkadetskolen,

og den 6. August 1750 foreviste han sin Opfindelse for Kong Frederik den 5. ude paa Amager. Her skete det da, efter hvad Ch. D. Biehl fortæller i Brev til Joh. Bülow, Sanderum, (Hi-

storisk Tidsskrift 3. Række 4. Bind) at en Kadet var saa uforsigtig at kaste den brændende Lunte i Krudtkarren, hvorved der skete en stor Eksplosion, ved hvilken to Mennesker mistede Livet og Kongen fik sit Haar afsvedet. Kaptajn Steuben blev 31. Marts 1751 udnævnt til Major, hvad der maaske var en Belønning for hans Opfindelse.

Tuschers Brev har endvidere Interesse derved, at det er forsynet med et Laksegl, et Aftryk af Tuschers Vaaben, der sandsynligvis har været udskaaret i en Sten. Skjoldet er delt paalangs: højre Side rød og

hvid, venstre sort og hvid; to Aber er Skjoldholdere med Malerkunstens og Arkitekturens Attributer. Paa et smalt Baand under Skjoldet og vendt mod dette staar hans Valgsprog: *impavidum ferient ruinae*. Neden under dette Baand staar med græske Bogstaver: *Synamfoteron*. Alt er udskaaren med en forbavsende Akkuratesse.

Dette Vaaben har Tuscher tegnet og raderet i større Format og med nogle Ændringer. (Tegningen opbevares i Frederiksborg Museet.) Paa Skjoldet er anbragt et Midterskjold med tre smaa hvide Skjolde i rødt Felt. Fra Baandet med den latinske Devise hænger en lille oval Medaillon med en Ugle, hvorved det græske Ord deles. Udenom Vaabenet, der ses mod en cirkelrund blaa Flade, staar der paa Græsk: *Marcus Tuscher, Noricus, Maler og Arkitekt*.

(Midterskjoldet i Tuschers Vaaben leder uvilkaarlig Tanken hen paa Greverne Rappoltsteins Vaaben: tre røde Skjolde i hvidt Felt, skønt Farverne hos Tuscher er ombyttede. Denne mægtige Greveslægt, der uddøde 1673, var i hele Middelalderen anset

som Kunstens særlige Beskytter, og efter at Slægten var uddød, blev dens Vaaben antaget som Kunstens Vaaben.)

Tuschers Enke blev med sin lille Datter boende hjemme hos sine Forældre bag Børsen, indtil hun i 1756 indgik nyt Ægteskab. Den 23. Juli 1756 havde hun Bryllup med CHRISTOPHER FREDERIK VON HEYE, Sognepræst til Saxild og Nølev i Aarhus Stift. I dette Ægteskab fødtes fire Børn. I Efteraaret 1770 fik Pastor Heye en Kapellan ved Navn VOLHART VOETMANN, og da denne havde opholdt sig fire Aar i Saxild Præstegaard, blev han gift med Præstens Stifdatter Caroline Frederikke Tuscher. Voetmann var født 1732, Student fra Horsens Skole 1755 og theologisk Kandidat 1757. Han blev i 1775 kaldet som Sognepræst til Louns og Alstrup i Viborg Stift. I sit Ægteskab med Tuschers Datter havde han fire Sønner og seks Døttre. Den ældste Søn blev opkaldt efter sin Bedstefader paa fædrene og mødrene Side og fik Navnet PETER MARCUS VOETMANN. Præsten Volhart Voetmann døde i Louns 1792, hans Enke døde den 15. August 1805.

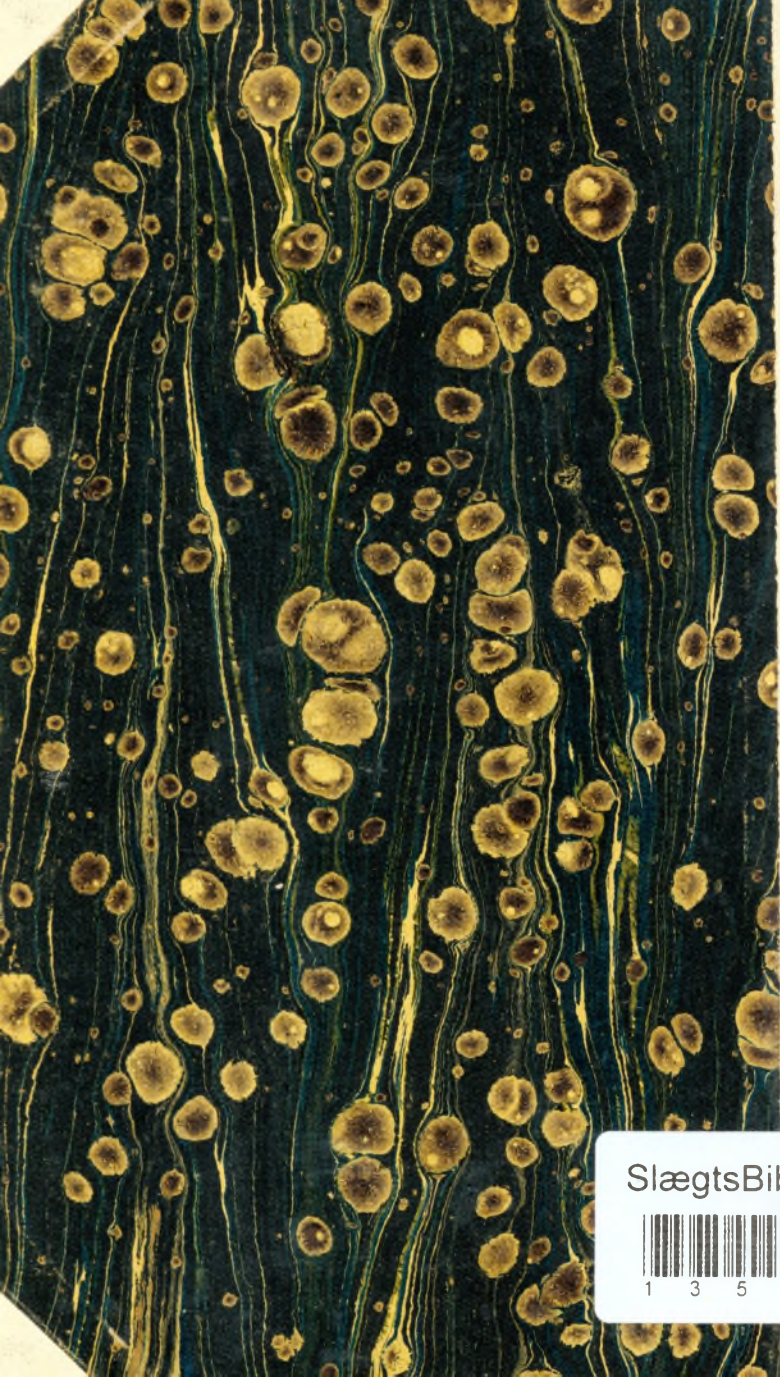
FORTEGNELSE

OVER C. M. TUSCHERS MALERIER, RADERINGER,
TEGNINGER osv.

- Janus, Tegning. 1722.
- Johan Keim, Bestyrer af Vaisenhuset i Nürnberg. Tegnet 1723.
- Prospekt af Vaisenhuset i Nürnberg.
- J. G. Bünsel, Diakon ved Helligaandskirken i Nürnberg. 1728.
- En Ugle. 1728.
- En Vignet. 1728.
- Kristus og den samaritanske Kvinde, Radering.
- En allegorisk Tegning. 1729.
- Et Palads, 3 Tegninger. 1729.
- En Rytterfægtning, Kultegning. 1729.
- Vignet. En Kvinde knæler foran et Alter med et brændende Hjerte.
- Medaille over Baron Ph. v. Stosch.
- Et Fyrværkeri i Rom. 1730.
- S. Laurentius-Kirken i Rom, 4 Tegninger. 1730.
- Vignet. Retfærdighed. 1731.
- Margheritha Neri. 1732.
- Miss Therese Mayer, at Leghorne. 1734.
- Selvportræt, skaaret i Sten.
- Tuschers Vaaben, skaaret i Sten.
- Tuschers Vaaben, raderet.
- Mancinis Palads i Cortona. 1735.
- Landskab, Pennetegning. 1736.
- Georg Jacksons Villa i Livorno. 1736.
- Frøken v. Geuder, malet i Livorno 1737. Findes paa Heroldsberg ved Nürnberg.
- Miniaturmaler J. D. Meyer, tegnet i Livorno 1737.
- En Rytter. (En Passège par le droit à l'Allemande).
- Vesuv. 12. Maj 1737. Maleri og Radering.
- En Altertavle. Gud Fader omgivet af Engle.
- Evangelisten St. Marcus.
- Allegori — en Vogn med to Løver.
- En Soldat.
- Capitano Marchese del Monti.
- Et Hundehoved.
- Epitalamio per le nozze de Signori A. Lefroy ed Elis. Langlois in Livorno 1738 da M. Tuscher.
- Scene af en italiensk Komædie. Radering 1738. Omarbejdet 1743.
- Brystbillede af Maleren P. L. Ghezzi. Tegning.

- Maddalena Baldelli. Cortona 1738. Portræt af F. L. Norden.
 Kirken San Lorenzo di Firenze. Frontespice til Nordens Rejse.
 Storhertug Frants' Indtog i Florens 1739. 12 Vignetter til —
 156 Folioplader til —
 Triumfbuen. Tuschers Selvportræt, Tegning.
 Prospekt af Florens paa en Vifte til Dronningen af Ungarn Maria Theresia. Kolossalbilledet af Kong Christian 6. Brændte 1794.
 Udkast dertil.
 Prøveblad til Pancraci: Siciliens Historie i Mønter. 1740. — Pennetegning.
 — til et allegorisk Billede af Kong Frederik den 5.
 Haller v. Hallerstein nævner 104 Arkitekturtegninger (omfattende Kirker, Slotte, Villaer og Teatre). Udkast til et Mindesmærke for Iidebranden i København 1728.
 Portræt af Benvenuto Cellini. Grundplan af Amalienborg Plads.
 — L. Bernini. Opstalt af Bygningerne paa Amalienborg Plads.
 — G. M. Moser og Hustru, London. Udkast til en Rytterstatue af Kong Frederik den 5. paa Amalienborg Plads.
 Tegning i Royal Academy. Et Mandsportræt, hel Figur.
 Indtoget i Florens, Radering. Udkast til en Ordensdragt og Ordenskæde.
 Scene af en italiensk Komædie, Radering. En Rytter passerer forbi en Obelisk, ledsaget af en Svend.
 Portræt af P. L. Ghezzi, Radering. En Stridsmand, hel Figur.
 2 Blade af Nordens Rejse. Udkast til et Sejrstempel.
 — til en Tronhimmel.
 Udsmykning af Admiralitetsbygningen 11. Decbr. 1743. Barokdekoration med Tiden og et Skjold.
 Gruppebillede af den kongelige Familie. Et Skakspil.
 Portræt af Grev J. L. Holstein. Tegning til en Lysekroner af Rav.
 — J. G. Holstein. — en Athene Statue.
 — et indfattet Strudsæg.
 Altærtavle i Ledraborg Slotskapel. Udkast til Dannebrogordenens Ridderkors.
 Abecedario.
 Hovedet af en ung Pige (Wahls yngste Datter?)

- Tegning til en Vase, som Spengler drejede i Rav.
- 2 Vignetter til Tycho de Hofmanns Bog om Retten til at tage Tiende.
- Hielmstiernes Exlibris.
- Titelvignet til Essendrops Beskrivelse af Lier Præstegæld.
- Landskab med Ruinerne af Persepolis.
- Et allegorisk Maleri: Sommer.
— Vinter.
- Venus og Vulkan.
- Portræt af Kong Frederik 5.
— Dronning Louise.
- Et Maleri med tvende egyptiske Figurer.
- Merkur, som afleverer den nyfødte Bacchus til Nymferne paa Bjerget Nisa. Nationalmuseet i Stockholm.
- En ufuldendt Kobberplade med Pulvermøllen i Dyrehaven.
-
- Radering af Medaille: Carolus Marattus.
- Radering af Medaille: Simon Vo-
vet, Parisiens Pictor.
- Radering af Medaille: Lavrent Berninus.
- Tegnet Medaille med Baron Stosch' Brystbillede. M. T. F. 1738.
Reversen: Nil nisi Prisca peto.

SlægtsBiblioteket

1 3 5 8 4 4